
**VESIHUOLTOLAIN MUKAISTEN VERKOSTOON
LIITTYMISTEN VALVONNAN KEHITTÄMINEN
RIIHIMÄEN KAUPUNGISSA**

Prosessien kuvaaminen ja kehittäminen ympäristövalvonnan työkaluna

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Rakentamisen koulutusohjelma

Visamäki, kevät 2016

Riina Tamminen

VISAMÄKI

Rakentamisen koulutusohjelma

Tekijä	Riina Tamminen	Vuosi 2016
Työn nimi	Vesihuoltolain mukaisten verkostoon liittymisten valvonnan kehittäminen Riihimäen kaupungissa - Prosessien kuvaaminen ja kehittäminen ympäristövalvonnan työkaluna	

TIIVISTELMÄ

Työn aiheena on vesihuoltolain mukaisten verkostoon liittymisten valvonnan kehittäminen Riihimäen kaupungin alueella. Työn toimeksiantaja on Riihimäen kaupungin Tekniikan ja ympäristön toimialan ympäristönsuojeluyksikkö.

Työn taustalla on vesihuoltolain uudistuminen loppuvuodesta 2014 sekä ympäristönsuojeluviranomaisen rajallisten resurssien aiheuttama tarve entistä suunnitelmallisempaan valvontatyöhön ja työtehtävien priorisointiin. Työssä on huomioitu lakimuutoksen vaikutukset vesihuollon valvontaan sekä arvioitu vesihuoltolain mukaisten verkostoon liittymisten valvonnan resurssitarvetta ja valvonnan priorisointia.

Vesihuoltolain mukaisen valvonnan toteuttamisesta on hyvin vähän jos ollenkaan varsinaista tutkimustietoa. Ympäristönsuojelulainsäädäntö edellyttää suunnitelmallista valvontaa vain ympäristönsuojelulain mukaisten valvonta-asioiden osalta, joten vesihuoltolain mukaista valvontaa ei yleensä ole suunniteltu ainakaan samalla tarkkuudella kuin ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden valvontaa.

Menetelmänä työssä hyödynnettiin prosessijohtamisen ja prosessien kehittämisen menetelmiä.

Olenneisimmat kehittämiskohteet ovat asiakirjahallinnan tehostaminen ja sähköisen asioinnin sekä Trimble Locus valvontasovelluksen tehokkaampi hyödyntäminen. Nykyinen moninkertainen asioiden kirjaaminen moneen eri paikkaan ja asiakirjojen päällekkäinen säilytys sekä sähköisenä että paperilla teettää turhaa työtä. Paikkatietoon perustuvan sovelluksen täysimääräinen hyödyntäminen edellyttää lisäkoulutusta, mutta helpottaa toteutuessaan olennaisesti valvontatyötä. Julkishallinnon digitalisaatio on väistämättä edessä ja siihen kannattaa valmistautua hyvissä ajoin.

Avainsanat Kunta-ala, prosessijohtaminen, prosessien kehittäminen, vesihuoltolaki, ympäristönsuojeluviranomainen

Sivut 60 s. + liitteet 8 s.

VISAMÄKI

Degree Programme in Construction and Environmental Engineering

---

Author

Riina Tamminen

Year 2016

Subject of Master's thesis

Improving regulatory control related to the Water Services Act at the City of Riihimäki

---

ABSTRACT

The commissioner of this thesis is the Environmental Protection Unit of the City of Riihimäki, which is the municipal environmental protection authority in Riihimäki. The aim of the thesis was to improve regulatory control related to Water Services Act (119/2001), more closely to the control of the obligation to connect a property to the network of a water supply plant and management of wastewater services. Upon application, the municipal environmental protection authority may grant an exemption from the connection obligation.

The theory applied in thesis consists of the legislation related to water services and public administration in general, such as the Water Services Act, the Administrative Procedure Act and the Environmental Protection Act. Other significant part of the theory consists of process development theory. The method used in this thesis is process development. The thesis uses process developing steps from defining the processes to developing and measuring them.

Conclusion of the thesis is that the main development issues are related to document managing and better use of electronic services. In the future the public sector is moving more and more towards electronic services and communication and this provides a huge opportunity to make the processes more rapid, smooth and effective.

Keywords Water services, environmental legislation, process development

Pages 60 p. + appendices 8 p.

KÄSITTEET

Tässä työssä tarkoitetaan:

Jätevesien käsittelyjärjestelmällä

Talousjätevesien puhdistusta tai muuta käsittelyä varten tarvittavien laitteiden ja rakenteiden muodostamaa kokonaisuutta, joka voi koostua saostussäiliöstä, maahanimeyttämöstä, maasuodattamosta, umpisäiliöstä, pienpuhdistamosta tai muista laitteista taikka näiden laitteiden ja menetelmien yhdistelmästä (vastaa YSL 16:154 §:n määritelmää).

Vesihuollolla

Veden johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä (vastaa VHL 3 § kohdan 1 määritelmää).

Vesihuoltolaitoksella

Laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta kunnan hyväksymällä toiminta-alueella (vastaa VHL 3 § kohdan 3 määritelmää).

Prosessilla Asiakkaalle lisäarvoa luovaa tapahtumaketjua, johon organisaatio käyttää resursseja. Prosessi on aina asiakkaalta asiakkaalle etenevä ketju.

Asiakkaalla Prosessiin odotuksia, tarpeita tai vaatimuksia kohdistavaa tahoa. Voi olla ulkoinen tai sisäinen, tunnettu tai vieras.

Prosessikuvauksella

Prosessin vaiheiden graafista kuvausta, jossa prosessin toiminnot, tietovirrat ja tuotteet kuvataan symboleilla. Kuvaus auttaa ymmärtämään toimintojen järjestystä ja niiden välisiä riippuvuuksia.

Ydinprosessilla

Yleensä suoraan ulkoisille asiakkaille kohdistettuja prosesseja, jotka ovat keskeisiä organisaation toiminnalle.

Tukiprosessilla

Ydinprosesseja avustavia prosesseja, jotka luovat edellytyksiä ydinprosessien toiminnalle. Tukiprosesseilla on yleensä vain sisäisiä asiakkaita.

Prosessin omistajalla

Prosessin toiminnasta, tuloksesta ja kehittämisestä vastuussa olevaa toimijaa.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1.	Tausta ja lähtökohdat	1
1.2.	Tavoite ja rajaus	3
1.3.	Teoriatausta	3
1.4.	Tutkimusaineisto	4
1.5.	Metodologiset perusvalinnat	5
2	VESIHUOLLON VALVONTAAN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ JA MÄÄRÄYKSET	6
2.1.	Vesihuoltolaki	6
2.2.	Ympäristönsuojelulaki	10
2.3.	Hajajätevesiasetus	12
2.3.1.	Puhdistustasovaatimukset.....	13
2.4.	Hallintolaki ja hyvä hallinto viranomaisvalvonnassa.....	13
2.5.	Riihimäen ympäristönsuojelumääräykset	14
2.6.	Riihimäen rakennusjärjestys	15
2.7.	Riihimäen kaupungin strategiset linjaukset.....	16
3	PROSESSIJOHTAMINEN JA PROSESSILÄHTÖINEN TOIMINTA – TYÖKALUJA TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN	17
3.1.	Prosessiajattelu julkishallinnossa	17
3.1.1.	Prosessien kuvaaminen.....	20
3.1.2.	Prosessien kehittäminen	22
3.1.3.	Prosessien suorituskyvyn mittaaminen.....	23
3.2.	Johtamisen kehittämishanke JOKKE - toimintojen ja prosessien tehostaminen	25
4	VESIHUOLTOLAIN MUKAISTEN LIITTYMISTEN JA VALVONNAN NYKYTILANNE	29
4.1.	Vahvistetut vesijohto- ja jätevesiviemärien toiminta-alueet ja liittymisten tilanne tällä hetkellä.....	29
4.1.1.	Riihimäen veden toiminta-alue.....	30
4.1.2.	Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alue.....	31
4.1.3.	Riutta-Herajoki-Hiivolan toiminta-alue	32
4.2.	Vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueen liittymistilanne.....	32
5	VESIHUOLLON VALVONTAAN LIITTYVIEN PROSESSIEN TUNNISTAMINEN, KUVAAMINEN JA PROSESSIEN KEHITTÄMISEHDOTUKSET	33
5.1.	Tavoitteet.....	33
5.2.	Kehottaminen vapautuksen hakemiseen	34
5.2.1.	Prosessin tavoitteet, kehittämiskohteet ja kehitysehdotukset.....	35
5.2.2.	Prosessin mittarointi ja ehdotus prosessin mittariksi.....	35
5.3.	Vapautushakemuksen käsittely	36
5.3.1.	Prosessin tavoitteet, kehittämiskohteet ja kehitysehdotukset.....	38
5.3.2.	Prosessin mittarointi ja ehdotus mittareiksi.....	39

5.4.	Jätevesien johtamisen ja käsittelyn riittävyyden arviointi.....	39
5.5.	Hulevesiviemäriin liittämismäärästä vapauttaminen.....	40
5.5.1.	Prosessin kehittämissuositukset ja mittarointi	41
5.6.	Lausunto valituksen johdosta	42
5.6.1.	Prosessin kehittämissuositukset ja mittarointi	43
5.7.	Arviointi kiinteistön liittämismäärästä vesihuoltolaitoksen verkostoon	44
5.8.	Päätösten jälkivalvonta.....	45
5.9.	Hallintopakkeukset	46
6	TARVITTAVAN VALVONNAN MÄÄRÄ JA TOTEUTUS	47
6.1.	Valvottavat kohteet	47
6.2.	Vapauttamista koskevien päätösten jälkivalvonta.....	47
6.3.	Resurssien tarve.....	48
6.4.	Aikataulu	48
6.5.	Vapautusten käsittelyn periaatteet ja valitusten käsittely oikeusasteissa	50
6.6.	Vesihuollon valvonta ja valvontasuunnitelma, viestintä.....	50
7	TULOSTEN YHTEENVETO JA JATKOTOIMENPITEET	51
7.1.	Sähköisen asioinnin edistäminen	51
7.2.	Trimble Locus – ympäristövalvontasuorituksen hyödyntäminen vesihuollon valvonnassa.....	53
8	ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET	54

Liite 1	Prosessikaavio ja vaihekuvaus, kehoitus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta (vesihuoltolain mukainen liittyminen)
Liite 2	Prosessikaavio ja vaihekuvaus, vesihuoltolain 11 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely
Liite 3	Prosessikaavio ja vaihekuvaus, vesihuoltolain 17 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely (hulevesi)
Liite 4	Prosessikaavio ja vaihekuvaus, lausunto valituksen johdosta (vesihuoltolain mukainen valitusasia)

1 JOHDANTO

1.1. Tausta ja lähtökohdat

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin kuuluu useita eri lainsäädännön alaisia tehtäviä. Ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin liittyvä lainsäädäntö lisääntyy jatkuvasti ja rajallisten resurssien vuoksi toiminnan suunnittelun merkitys on kasvanut. Kuntaliitto on tarkastellut kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtäviin liittyvää säädösmäärän kehitystä tarkastelujaksolla vuodesta 1986 vuoden 2012 puoliväliin. Tällä välillä säädösmäärä on yli kaksitoistakertaistunut. Vuosittain on tullut keskimäärin 8,6 uutta säännöstä. Vuodesta 2000 alkaen uusia säädöksiä on tullut yli kymmenen vuodessa. (Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien kehitys 1986 - 2012/6, Kuntaliitto, 2013)

Ympäristönsuojeluviranomaisen ympäristönsuojelulain mukaisen valvonnan osalta ympäristönsuojelulaki edellyttää, että valvonnan tulee olla suunnitelmallista ja valvonnasta tulee laatia valvontasuunnitelma. Vesihuoltolaissa suunnitelmallisen valvonnan edellytystä ei ole kirjattu lakiin, mutta ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatyön kokonaisuuden kannalta on hyvä, että myös vesihuoltolain mukainen valvontatyö tehdään suunnitelmallisesti ja sisällytetään ympäristönsuojeluviranomaisen valvonnan kokonaisuunnitteluun. Tämä edellyttää, että vesihuoltolain mukaisen valvonnan tarve ja valvontaan tarvittavat resurssit on arvioitu riittävällä tarkkuudella.

Riihimäen ympäristölautakunnan strategian kehittämiskohteina vuosille 2014 - 2016 on muun muassa suunnitelmallinen ja tehokas valvonta sekä valvontatiedon parempi hallinta ympäristövalvontasovelluksen avulla. Tämän opinnäytetyön aiheeksi on valittu ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvan vesihuoltolain mukaisen vesihuollon liittymisvelvollisuuden valvonnan kokonaisuus. Keskittyminen pelkästään vesihuoltolain mukaiseen valvontaan rajaa samalla opinnäytetyön aihealueen selkeästi. Riihimäellä ei aiemmin ole sisällytetty vesihuoltolain mukaisen valvonnan tarkempaa suunnittelua ympäristönsuojeluviranomaisen valvontasuunnitelmiin, joten sen osalta tarve vesihuollon valvonnan suunnittelulle on olemassa. Lisäksi vesihuoltolain vuoden 2014 loppupuolella voimaan tulleet muutokset on tarpeen huomioida vesihuoltolain mukaisen valvonnan suunnittelussa.

Riihimäen kaupungin vuoden 2016 talousarvio sisältää toiminnallisen tavoitteen, jonka mukaan kaupungin kaikki palveluprosessit tarkistetaan ja uudistetaan siten, että prosessit ovat optimaaliset ja kustannustehokkaat. Riihimäen kaupungilla menossa olevan JOKKE - johtamisen kehittämishankkeen yhtenä osana on toimintojen ja prosessien tehostaminen. Hankkeessa muun muassa kuvataan Tekniikan ja ympäristön toimialan prosessit. Prosessien kuvaaminen ja kehittäminen valittiin hankkeen myötä myös tämän opinnäytetyön pääasialliseksi menetelmäksi.

Riihimäen kaupungin alueella on Riihimäen Veden vesihuoltolaitoksen verkostojen toiminta-alueiden lisäksi kaksi vesiosuuskuntaa (Siirtolan ja Riutta-Hiivola-Herajoen vesiosuuskunta), joiden toiminta-alueet on vahvistettu. Toiminta-alueilla sijaitsevilla kiinteistöillä on velvollisuus liittyä vesihuoltolaitosten verkostoihin. Kaikilla näillä toiminta-alueilla on kuitenkin edelleen kiinteistöjä, jotka eivät ole liittyneet vesihuoltolaitosten verkostoihin. Ympäristönsuojeluviranomainen valvoo liittymisvelvollisuuden toteutumista vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena.

Vesihuoltolain uudistuksessa 2014 säädettiin uutena asiana niistä edellytyksistä, joiden täytyessä vesihuoltolaitoksen vahvistetulla toiminta-alueella sijaitsevalla taajaman ulkopuolisella kiinteistöllä ei ole velvollisuutta liittyä vesihuoltolaitoksen vesijohto- tai jätevesiviemäriverkostoihin. Aiemmasta käytännöstä poiketen näiden edellytysten täytyessä kiinteistön omistajan ei tarvitse hakea vapautusta liittymisvelvollisuudesta, vaan kyseessä on ns. ”automaattivapautus”.

Valvontaviranomaisena kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tulee kuitenkin valvoa edellytysten täyttymistä ja käytännössä tämä edellyttää aktiivisia valvontatoimia viranomaiselta. Näiden säännösten osalta on olemassa siirtymäsäännös, jonka mukaan ennen vesihuoltolain voimaantuloa olemassa olleisiin vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sovelletaan aiemmin voimassa ollutta menettelyä siirtymäajan loppuun saakka. Vesihuoltolain mukaisten liittymisten valvonta linkittyy osittain myös hajajätevesiasetuksen valvontaan, sillä niiden kiinteistöjen osalta, joilla on myönnetty vapautus vesihuoltolain mukaiseen jätevesiverkostoon liittymisestä, sovelletaan hajajätevesiasetuksen vaatimuksia jätevesien käsittelyn osalta.

Maa- ja metsätalousministeriön 17.9.2008 asettama vesihuoltolain tarkistamistyöryhmä on vuonna 2010 valmistuneessa loppuraportissaan todennut, että kuntien tulkinnat vapauttamisen edellytyksistä vaihtelevat ja osassa kunnista vapautuksia myönnetään melko kevein perustein. Korkeimmassa hallinto-oikeudessa tulkinta vapautuksen myöntämisen edellytyksistä on kuitenkin ollut tiukka, eikä raportin mukaan työryhmän tiedossa ole ainuttakaan oikeustapausta, jossa vapautuksen myöntämisedellytykset olisivat Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan täytyneet. Työryhmän raportissa todetaan, että vapauttamispäätöksiä olisi mahdollista yhtenäistää suuntaamalla voimavaroja päätösten valvontaan. (Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti 2010, s.26–27)

Esimerkiksi pohjavesi- ja ranta-alueilla sekä tiheästi asutuilla alueilla liittymisten aktiivisella valvonnalla voidaan edistää kiinteistöjen liittymistä verkostoon ja näin ehkäistä kiinteistökohtaisista jätevesijärjestelmistä aiheutuvia päästöjä.

1.2. Tavoite ja rajaus

Työn tavoitteena ja tarkoituksena on kehittää vesihuoltolain 10 §:ssä tarkoitettua kiinteistön liittämiselvöllisyyden valvontaa Riihimäen kaupungin alueella tutkimuksellisen kehittämisen, erityisesti prosessien kuvaamisen ja kehittämisen avulla. Lisäksi on tarkoitus yleispiirteisesti kuvata vesihuoltolain 17 c §:ssä tarkoitettujen hulevesiviemärin liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen periaatteet. Työssä huomioidaan vesihuoltolain muutoksen 681/2014 tuomat muutokset vesihuoltolain valvontaan sekä hyvän hallinnon toteutuminen valvontatyössä.

Työssä on tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin:

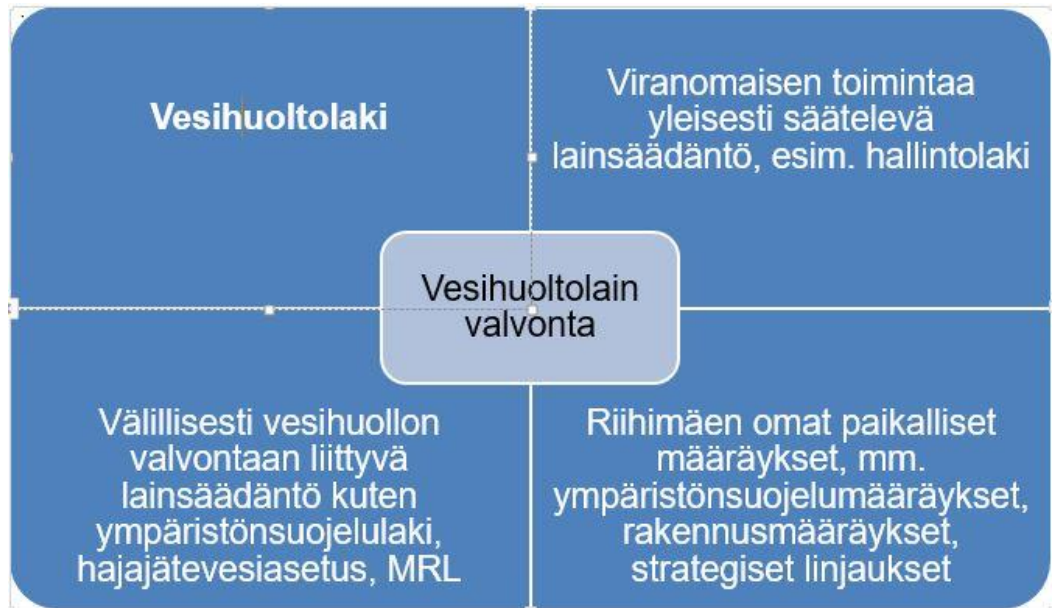
- Vesihuoltoon liittyvien prosessien tunnistaminen, kuvaaminen ja prosessien kehittämisohjeiden esittäminen
- Valvonnan priorisointi (pohjavesialueet ym.) ja ajallinen toteutus huomioiden muutoksen 681/2014 siirtymäsäännökset
- Vapautusten myöntämisen periaatteet huomioiden muutoksen 681/2014 muutokset liittämiselvöllisyydestä myönnettävän vapautuksen periaatteisiin sekä vakiintunut oikeuskäytäntö vapautusten myöntämisen edellytyksistä
- Paikkatietojärjestelmän (Trimble Locus) hyödyntäminen vesihuoltolain mukaisen liittämiselvöllisyyden valvonnassa.

1.3. Teoriatausta

Viranomaisen toiminta pohjautuu ensisijaisesti lainsäädäntöön, joten merkittävä osa teoriataustaa on asiaan liittyvä lainsäädäntökatsaus. Pääasiallisena menetelmänä kehittämistyössä on prosessijohtamisessa käytetty prosessien tunnistaminen, määrittäminen, kuvaaminen ja kehittäminen, joten myös prosessiajattelun teoriaa on sisällytetty kirjallisuuskatsaukseen, erityisesti julkishallinnon näkökulmasta.

Työn teoriataustana on kirjallisuuskatsaus, johon sisältyy

- vesihuoltoon ja ympäristönsuojeluun sekä yleishallintoon liittyvää lainsäädäntöä, ohjeistusta ja muuta materiaalia,
- Riihimäen kaupungin paikalliset vesihuoltoon liittyvät määräykset sekä
- prosessijohtamiseen, prosessien tunnistamiseen, kuvaamiseen ja kehittämiseen ja tutkimukselliseen kehittämiseen liittyvää teoriaa.

Kuva 1. Vesihuoltolain valvontaan liittyvä lainsäädäntö ja ohjeistukset

1.4. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistona käytetään Riihimäen kaupungin ympäristönsuojeluyksikön eri tietolähteissä olevia tietoja vesihuoltolain mukaisen valvonnan toteutuksesta, vesihuoltoverkostojen rajauksista ja liittymistilanteesta. Näitä ovat muun muassa tiedot haetuista vapautuksista, käsitellyistä vapautushakemuksista, vesihuoltolaitosten liittymistilanteesta ja toiminta-alueista. Toiminta-alueiden rajaukset on määritelty Riihimäen kaupunginvaltuuston päätöksissä.

Saapuneiden vapautushakemusten johdosta tehtyjä päätöksiä on aineistossa yhteensä 75 kappaletta vuosilta 2007–2015. Näiden lisäksi aineistoon sisältyy vuosina 2006 ja 2010 tehtyjen vesihuollon liittymisten kartoitusten aineisto sekä vesihuoltolaitosten toiminta-alueista tehdyt päätökset ja vesiosuuskunnilta saatuja tietoja liittymistilanteesta. Päätösasiakirjojen virallinen arkistointimuoto on paperiarkisto, mutta asioiden valmisteluasiakirjoja ja taulukkomuotoisia yhteenvetoja ja muistiinpanoja on myös ympäristönsuojeluyksikön työasemilla.

Päätösten tietoja on myös viety Trimble Locus ympäristövalvontasovellukseen. Työssä on hyödynnetty niin paperiarkiston tietoja kuin sähköisessä muodossa olevia tietoja.

1.5. Metodologiset perusvalinnat

Metateoreettisilta lähtökohdiltaan työ on käytäntö-orientoitunut ja objektiivinen, joka ohjaa paradigmaa kriittis-realistiseksi. Tämä on tyypillistä tutkimukselliselle kehittämiselle. (Räsänen 2014)

Työ tehtiin pääosin kvalitatiivisella tutkimusotteella. Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa kokonaisvaltaisen tiedon hankinta ja aineiston kokoaminen luonnollisissa, todellisissa tilanteissa sekä ihmisen suosiminen tiedon keruun instrumenttina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotannalla. Tutkimuksen toteuttaminen on joustavaa ja tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013)

Kvalitatiivinen tutkimus muodostuu

- tutkittavasta aiheesta aiemmin tehdyistä tutkimuksista ja teorioista,
- empiirisistä aineistoista ja
- tutkijan omasta ajattelusta ja päättelystä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Metodologisten perusvalintojen osalta tutkimuksellisen kehittämistoiminnan todellisuuskäsitys on tulkinnallinen ja todellisuus nähdään kompleksisena, alati muuntuvana ja täydentyvänä. Todellisuutta tarkastellaan ulkoisten faktojen lisäksi myös tulkinnallisena ja pyritään ymmärtämään myös toimijoiden tapaa hahmottaa työtä sekä sen tavoitteita. Epistemologialtaan tutkimuksellisen kehittämistoiminnan tavoitteena on korostaa tiedontuotantotapaa, joka tuottaa käyttökelpoista tietoa ja tiedon ajatellaan syntyvän käytäntöyhteyksissä. Kehittämistoimintaa ohjaavana intressinä nähdään kriittinen toimija- ja käyttäjälähtöinen toimintatapa, jossa erilaisia näkökulmia tarkastellaan tasapuolisesti ja korostetaan toimija- ja käyttäjälähtöisyyttä kehittämistoiminnassa. Luonteeltaan kehittämistoiminta on reflektiivistä ja se etenee prosessimaisesti täydentyen. (Toikko & Rantanen 2009, s.54–55)

Työelämän tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimustarpeisiin liittyy käytännönläheisyys, työelämälähtöisyys ja ajankohtaisuus. Perustutkimuksen sijaan työelämän tutkimuksella pyritään yhdistämään teoria, kokemus ja ammattikäytäntö, jolloin lopputuloksena käytännöllistä ja soveltavaa tutkimusta. Ensisijainen tavoite tutkimukselle on käytännöllinen hyöty. (Vilkkä 2005, s.13)

Kehittämistoiminnan tavoite on aina ensisijaisesti tuottaa jotain käyttökelpoista. Kehittämisen tulosten käyttökelpoisuus ei välttämättä edellytä kehittämistoiminnan raportointia luotettavan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaista raportointia. Tutkimukselliset asetelmat ja pyrkimys luotettavaan tiedontuotantoon palvelevat kuitenkin myös kehittämisprosesseja ja niiden tulosten siirrettävyyttä. Tutkimukselliset asetelmat ja luotettavuuden huomiointi tuovat kehittämistoiminnalle lisäarvoa. (Toikko & Rantanen 2009, s.159)

2 VESIHUOLLON VALVONTAAN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ JA MÄÄRÄYKSET

2.1. Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemäröinti. (VHL 1 §)

Vesihuoltolaissa edellytetään, että kiinteistön omistaja tai haltija vastaa ensisijaisesti kiinteistönsä vesihuollosta. Toisaalta jos ”...suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi”. (VHL 6 §)

Edellä mainituilla ympäristönsuojelullisilla syillä voidaan käytännössä tarkoittaa esimerkiksi pohjavesialueilla sitä, että kunnan huolehtimisvelvollisuus vesihuoltolaitoksen palveluiden järjestämiseksi pohjavesialueella voi olla ympäristönsuojelun kannalta tarpeen, vaikkei pelkkä asukasmäärä alueella verkoston rakentamista edellyttäisikään.

Vesihuoltolaissa säädetään myös muun muassa kiinteistön liittämismuutoksen vesihuoltolaitoksen verkostoon sekä liittämismuutoksen myönnettävistä vapautuksista ja niiden edellytyksistä. Pääsääntönä on, että vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitseva kiinteistö on liitettävä laitoksen verkostoon ja toisaalta laitoksella on velvollisuus sallia kiinteistöjen liittäminen, ellei kyse ole 10 §:n neljännessä momentissa tarkoitetuista poikkeuksista. (VHL 10 §, 11 §; Vesihuoltolakiopas 2015 s.21).

Vesihuoltolaissa kiinteistöllä tarkoitetaan sellaista kiinteistöä, jolla on tarve vesihuollolle. Rakentamattomat kiinteistöt jäävät tämän määritelmän mukaan automaattisesti esimerkiksi liittämismuutoksen ulkopuolelle. Käyttämättömien tai kantoveden varassa olevien kiinteistöjen liittämismuutosta harkitaan tapauskohtaisesti. Vesihuoltolakia sovelletaan asutuksen vesihuoltoon sekä asutukseen vesihuollon kannalta rinnastuvaan elinkeinotoimintaan ja vapaa-ajantoiminnan vesihuoltoon. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi elinkeinotoiminta voi jäädä vesihuoltolain soveltamisalan ulkopuolelle, jos sen vesihuollon tarve poikkeaa huomattavasti asutuksen tarpeista. Lähtökohtaisesti liittämismuutoksen velvollisuus koskee kaikkia sellaisia kiinteistöjen rakennuksia, joissa on oma vesipiste. (VHL 2 §; Vesihuoltolakiopas 2015 s.21)

Syyskuun alusta 2014 voimaan tulleilla lakimuutoksilla tehtiin useita muutoksia sääntelyyn, joka koskee kiinteistön liittämismuutoksia vesihuoltolaitoksen verkostoihin. Vesihuoltolain 10 §:n mukaista liittämismuutoksia vesijohtoon ja jätevesiviemäriin lievennettiin taajaman ulkopuolella. Jos taajaman ulkopuolella sijaitsevilla kiinteistöillä ei ole vesikäymälää, sitä ei tarvitse liittää jätevesiviemäriin jos sen jätevesistä huolehditaan ympäristönsuojelulain mukaisesti. Pelkkä vesikäymälän käyttämättä jättäminen ei ole peruste poiketa liittämismuutoksesta. (Vesihuoltolakiopas 2015, s. 21)

Mikäli kiinteistöillä on vesikäymälä, kiinteistöä ei tarvitse liittää jätevesiviemäriin, jos kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen toiminta-alueen hyväksymistä ja jätevedet johdetaan ja käsitellään ympäristönsuojelulain mukaisesti. Kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen vesijohtoon jos taajaman ulkopuolella olevalla kiinteistöillä on riittävästi terveydensuojelulaissa säädetyt laatuvaatimukset täyttävää talousvettä käytettävissä. Liittämismuutoksesta arvioidaan erikseen sekä talousveden että jäteveden osalta. (Vesihuoltolakiopas 2015, s. 21)

Liittämismuutoksen lievennys taajama-alueen ulkopuolella on voimassa ilman erillisen hakemuksen tekemistä. Taajama-alueella tarkoitetaan aluetta, jolla asuu vähintään 200 asukasta toisiaan lähellä olevissa rakennuksissa. Lievennys ulottuu kuitenkin (kuivakäymäläperustetta lukuun ottamatta) vain sellaisiin kiinteistöihin, joiden vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen toiminta-alueen vahvistamista. Vesihuoltolaitteiston on tullut jo rakentamisajankohtanaan täyttää terveydensuojelu- ja/tai ympäristönsuojelulain mukaiset vaatimukset tai se voi vaatia enintään pieniä muutoksia täyttääkseen vaatimukset. Liittämismuutoksen lievennystä ei sovelleta, jos laitteisto joudutaan päivittämään esimerkiksi ympäristönsuojelulain mukaisen siirtymäajan jälkeen. (Vesihuoltolakiopas 2015 s. 22)

1.9.2014 jälkeen vahvistetuilla vesihuoltolaitosten toiminta-alueilla taajama-alueen ulkopuolella, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitsevan kiinteistön ei siis tarvitse liittyä vesihuoltolaitoksen vesi- ja jätevesiviemäriverkostoon, jos

- kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen alueella sijaitsevan vesihuoltolaitoksen verkoston toiminta-alueen vahvistamista ja
- vesihuoltolaitteisto on jo rakentamisaikanaan täyttänyt terveydensuojelu- ja/tai ympäristönsuojelulain vaatimukset ja talousveden osalta kiinteistöillä on riittävästi laadukasta talousvettä käytettävissään, tai
- kiinteistöillä ei ole ollenkaan vesikäymälää.

Ennen 1.9.2014 vahvistetuilla toiminta-alueilla yllä mainitut edellytykset tulevat sovellettavaksi vasta siirtymäajan päätyttyä vuoden 2019 alusta alkaen. Kun edellytykset täyttyvät, kiinteistö on automaattisesti vapautettu liittymisvelvollisuudesta. Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa siitä, että edellytykset täyttyvät. (Vesihuoltolakiopas 2015, s.22; VHL 8:38 §)

Vesihuoltolakioppaan (2015, s. 22) mukaan valvontaviranomaiset saavat jätevesiviemäriin liittämättä jättämisen edellytysten täyttymisestä tietoa seuraamalla ympäristönsuojelulain 16 luvun mukaisten käsittelyvaatimusten täyttymistä. Saman oppaan mukaan on yleensä yleisesti tiedossa jos tietyltä alueelta on vaikeuksia saada riittävästi laatuvaatimukset täyttävää talousvettä.

Vesihuoltolaissa olevien siirtymäsäännösten perusteella kuitenkin ennen 1.9.2014 hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, jossa laitos on ryhtynyt ennen kyseistä ajankohtaa toimenpiteisiin vesihuollosta huolehtimiseksi, määräytyy kiinteistön liittämisvelvollisuus laitoksen vesijohtoon ja viemäriin 31.12.2018 saakka aikaisemman vesihuoltolain 10 §:n perusteella. Tällä siirtymäsäännöksellä on tarkoitus turvata aloitettujen ja pitkälle valmistettujen vesihuoltohankkeiden loppuun saattaminen taajamien ulkopuolella. (Vesihuoltolakiopas 2015, s. 22)

Aiemman vesihuoltolain mukaisesti yleisenä edellytyksenä vapautukselle on, että liittäminen muodostuisi erityisistä syistä kohtuuttomaksi kiinteistön omistajalle tai haltijalle. Erityisiä syitä voivat olla esimerkiksi liittämisestä aiheutuvien kustannusten suuruus tai vesihuoltolaitoksen palvelujen käytön vähäinen tarve. Tarkemmin erityisiä syitä ei ole laissa kerrottu, vaan niiden olemassaolo harkitaan aina tapauskohtaisesti. Erityisten syiden olemassaolo ei siis yksinään riitä perusteeksi vapauttamiselle, vaan lisäksi edellytetään, että liittäminen muodostuisi kiinteistön omistajan tai haltijan kannalta kohtuuttomaksi. Vapautuksen myöntäminen ei myöskään saa vaarantaa vesihuollon taloudellista ja asianmukaista toteuttamista alueella. Lisäksi kiinteistön vesihuolto tulee voida hoitaa asianmukaisesti ilman liittymistä. (Vesihuoltolakiopas 2002)

Vapautuksen myöntämisen edellytyksiä aiemman vesihuoltolain pohjalta on käsitelty useissa ennakkotapauksissa Korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Korkeimman hallinto-oikeuden tulkinnan mukaan vain siinä tapauksessa, että verkostoon liittämistä on pidettävä kohtuuttomana, on harkittava muiden vesihuoltolain 11 §:n 2 momentissa vapautukselle säädettyjen edellytysten täyttymistä. Vapautus voidaan kuitenkin myöntää vain kaikkien edellytysten täytyessä. Myöskään kohtuuttomuuden arvioinnissa omistajan tai haltijan iällä tai tulotasolla ei ole ollut välitöntä merkitystä. (esim. KHO 16.5.2014/1615)

1.9.2014 voimaan tullessa vesihuoltolaissa tarkennettiin 11 §:n sääntelyä siten, että ELY-keskusta ei tarvitse enää kuulla vapauttamisen johdosta ja tarkennettiin, että vapautuksen voi myöntää niin toistaiseksi voimassa olevana kuin määräaikaisenaakin. Liittämisen kohtuuttomuuden arvioinnissa tulee huomioida kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta

aiheutuneet kustannukset. Jätevesiviemäriin liittämistä vapauttamista harkittaessa tulee edellytyksenä olla, että jätevedet johdetaan ja käsitellään ympäristönsuojelulain mukaisesti. Näiden muutosten osalta ei ole siirtymäsääntelyä, vaan ne ovat tulleet voimaan lain voimaantullessa. (Vesihuoltolakiopas 2015, s.21)

Vesihuoltolaissa ei ole suoraan määritelty eri valvontaviranomaisten toimivaltajakoa. Kunkin valvontaviranomaisen valvonta on yleistä ja se pohjautuu kunkin viranomaisen lakisääteiseen toimivaltaan. Kaikki valvontaviranomaiset voivat valvoa sekä kuntien että laitosten toimintaa ja käyttää pakkokeinoja, jotka kohdistuvat vesihuoltolaitoksiin ja kiinteistön omistajiin ja haltijoihin. Kuntaan kohdistuvan kiellon tai määräyksen voi kuitenkin antaa vain ELY-keskus. Kuntaliitto on linjannut yleiskirjeessään, että ympäristönsuojeluviranomaisen vastuulla on valvoa liittymisvelvollisuutta. Liittymisvelvollisuuden valvonta tulee tehdä yhteistyössä vesihuoltolaitoksen kanssa. Kuntaliiton linjauksen mukaan vesihuoltolaitoksen tulisi toimittaa ympäristönsuojeluviranomaisen pyynnöstä lista niistä kiinteistöistä, jotka ovat toiminta-alueella mutta eivät ole liittyneet. (Kuntaliiton yleiskirje 18/80/2001; Vesihuoltolakiopas 2015 s. 38)

Vesihuoltolain 29 § antaa viranomaiselle työkaluiksi normaalit hallintopakkosäännökset, joiden avulla valvontaviranomainen voi kieltää lainvastaisen toiminnan jatkamisen tai toistamisen sekä määrätä laiminlyöjä täyttämään velvollisuutensa. Kieltoa tai määräystä voidaan tehostaa vesihuoltolain 30 §:ssä mainituilla uhkasakolla, teettämisuhalla tai keskeyttämisuhalla. Valvontaviranomaisen on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä neuvottelemaan säännöstä rikkoneen kanssa ennen kiellon tai määräyksen antamista. Määräyksen kohteelle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain 34 §:n mukaisesti. Ilman neuvottelua määräyksen tai kiellon voi antaa vain, mikäli on peruste kiireellisiin hallintopakkotoimiin esimerkiksi ihmisten terveyden vaarantumisen takia. (VHL 29 §, 30 §; Vesihuoltolakiopas 2015)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ei voi periä vesihuoltolain mukaisten vapautushakemusten käsittelystä maksua, koska vesihuoltolaissa ei ole erikseen säädetty mahdollisuudesta periä maksua hakemusten käsittelystä. Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportissa (2010) mainitaan, että maksua puoltavana näkökohtana on työryhmässä todettu, että vapautushakemusten käsittelystä aiheutuu kunnalle merkittäviä kustannuksia. Toisaalta maksua on vastustettu sillä, että maksun periminen nostaisi kynnyksen hakea vapautusta. Tarvittaessa perittävästä maksusta olisi voitu säätää vesihuoltolain 11 § 3 momentissa, mutta näin ei ole tehty, joten maksun periminen ei tällä hetkellä ole mahdollista. (Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti 2010)

2.2. Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain tulkintaa tarvitaan vesihuoltolain valvonnassa, kun arvioidaan, täyttääkö vapautusta hakevan kiinteistön jätevesien käsittely ympäristönsuojelulain vaatimukset. Jätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla säädetään ympäristönsuojelulain 527/2014 16 luvussa. Luvussa määritellään talousjätevesien käsittelyyn liittyvät määritelmät, jätevesien yleinen puhdistusvelvollisuus, jätevesien käsittelyjärjestelmä, käsittelyvaatimuksista poikkeaminen ja jäteveden johtaminen toisen alueella. (YSL 16:154–158 §)

Ympäristönsuojelulain 16 luvun 155 §:ssä määritellään jätevesien yleinen puhdistusvelvollisuus seuraavasti:

”Jos kiinteistöä ei ole liitetty viemäriverkostoon eikä toimintaan tarvita ympäristölupaa, jätevedet on johdettava ja käsiteltävä siten, ettei niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa. Talousjätevedet on käsiteltävä ennen niiden johtamista maahan, vesistöön taikka ojaan, tekolammikkoon tai vesilain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaiseen noroon. Muut kuin vesikäymälän jätevedet voidaan johtaa puhdistamatta maahan, jos niiden määrä on vähäinen eikä niistä aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa.”(YSL 527/2014, 16:155 §)

Jätevesien käsittelyjärjestelmästä säädetään ympäristönsuojelulain 16 luvun 156 §:ssä seuraavasti:

Kiinteistöllä on oltava talousjätevesien käsittelyä varten käyttökohteeseen soveltuva jätevesien käsittelyjärjestelmä. Kokonaisuudessa tulee huomioida

- kiinteistön käytöstä aiheutuva käsittelemättömän jäteveden kuormitus,
- muut jätevesijärjestelmän ominaisuudet,
- ympäristön pilaantumisen vaara ja
- kiinteistön sijainti ranta-alueella tai pohjavesialueella sekä muut ympäristöolosuhteet.

Ympäristönsuojelulaissa edellytetään että jätevesien käsittelyjärjestelmällä tulee voida kohtuudella olettaa saavutettavan hajajätevesiasetuksessa tarkemmin määritelty puhdistustaso orgaanisen aineen, fosforin ja typen osalta. Tämä edellyttää, että sekä jätevesien käsittelyjärjestelmän suunnittelu, rakentaminen että ylläpito on tehty asianmukaisesti. Riittävän puhdistustason arviointi tehdään ympäristönsuojelun kannalta arvioituna kokonaisuutena ja huomioiden valtakunnallisten vesiensuojelun tavoitteiden kannalta hyväksyttävä kuormituksen taso.

Hajajätevesiasetuksen perustason puhdistusvaatimusten sijasta voidaan tarvittaessa soveltaa ankarampia puhdistusvaatimuksia, jos niistä muualla laissa tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Näitä vaatimuksia ei myöskään sovelleta sellaisella alueella, jota koskevat

puhdistustasovaatimusten osalta kunnan ympäristönsuojelumääräykset. Hajajätevesiasetuksella säädetään ohjeellisesta puhdistustasosta, joka talousjätevesien puhdistuksella tulisi saavuttaa, jos kunnan ympäristönsuojelumääräyksillä asetetaan perusvaatimuksia ankarampia vaatimuksia.

Kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän rakentamisen ja muuttamisen luvanvaraisuudesta sekä käyttö- ja huolto-ohjeesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa.(YSL 527/2014, 16:156 §)

Ympäristönsuojelulain 16 luvun 157 §:ssä säädetään mahdollisuuksista poiketa käsittelyvaatimuksista. Poikkeaminen on mahdollista, jos ympäristöön aiheutuva kuormitus on vähäinen. Arvioinnissa huomioidaan kiinteistön käyttö ja kuormitusta verrataan käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen. Lisäksi käsittelyjärjestelmän parantamiseksi edellytettyjen toimien tulee olla kokonaisuutena arvioituna kohtuuttomat esimerkiksi korkeiden kustannusten tai teknisen vaativuuden takia.

”Arvioitaessa toimien kohtuuttomuutta kiinteistön haltijan kannalta otetaan huomioon:

- 1) kiinteistön sijainti viemäriverkoston piiriin ulotettavaksi tarkoitettulla alueella;
- 2) kiinteistön haltijan ja kiinteistöllä vakituisesti asuvien korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;
- 3) kiinteistön haltijan pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Kunnan toimivaltainen viranomaisena myöntää hakemuksesta 1 momentissa tarkoitettua poikkeuksen. Poikkeus myönnetään hakijalle enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.”(YSL 527/2014, 16:157 §)

Riihimäen kaupungilla mahdolliset poikkeushakemukset käsittelee toimivaltaisena viranomaisena ympäristönsuojeluviranomaisena eli ympäristölautakunta, jolla on mahdollisuus siirtää poikkeamisten käsittelyyn liittyvää toimivaltaa alaisilleen viranhaltijoille. On huomattava, että ympäristönsuojelulaissa tarkoitettua poikkeuksen myöntämisen edellytykset poikkeavat huomattavasti vesihuoltolain mukaisen vapautuksen myöntämisen perusteista.

Ympäristönsuojelulain uudistuksen myötä vuonna 2014 kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tuli ympäristönsuojelulakiin velvoite laatia valvontasuunnitelma ja – ohjelma. Sekä valvontasuunnitelma että valvontaohjelma on tehtävä 10.9.2017 mennessä. Ympäristönsuojelulain tarkoittama valvonnan suunnitteluvollisuus koskee vain ympäristönsuojelulain mukaan luvanvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja, mutta valvonnan kokonaisuuden hahmottamiseksi muutkin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatoiminnot on hyvä esittää samassa

suunnitelmassa. Ympäristönsuojelulaki edellyttää valvonnan kohdentamista ympäristövaikutuksiltaan ja riskeiltään merkittävimpiin kohteisiin edellyttämällä valvonnalta riskeihin perustuvaa arviointia. (Ohje kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen. Luonnos 2016)

Kuntaliitto on laatinut maaliskuun lopulla 2016 julkaistun ohjeluonnoksen kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen. Ohjeluonnoksessa on maininta myös vesihuoltolain mukaisesta valvonnasta. Ohje suosittelee sisällyttämään vesihuoltolain mukaiset valvontakohteet ja – toimet valvontasuunnitelmaan vastaavasti kuin vesilain, maasto- ja vesiliikennelain sekä mahdolliset merenkulun ympäristönsuojelulain valvontatoimet ja – kohteet. Nämä sisällytettäisiin valvontasuunnitelmaan muun lainsäädännön mukaisen valvonnan kokonaisuuden alle. Sen sijaan maa-aineslain mukainen valvontasuunnitelma voi olla ohjeen mukaan järkevää pitää erillään. (Ohje kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen. Luonnos 2016)

2.3. Hajajätevesiasetus

Valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla säädetään muun muassa yleisistä puhdistustasovaatimuksista ja suunnitelman sisältövaatimuksista.

Hajajätevesiasetuksen siirtymäaika on 26.3.2015 jatkettu kahdella vuodella 15 päivään maaliskuuta 2018 asti. Hajajätevesiasetuksen muutosten valmisteluun on asetettu työryhmä, jonka toimikausi on päättynyt 31.10.2015. Työryhmän tavoitteena oli saada jätettyä esitys hajajätevesilainsäädännön muuttamisesta eduskunnalle vuoden 2015 loppuun mennessä. Työryhmässä oli tarkoitus kohtuullistaa lainsäädäntöä erottelemalla ympäristön-suojelullisesti herkäät alueet ja vapauttaa vaatimusten noudattamisesta niin sanotut kuivan maan kiinteistöt, jotka eivät sijaitse vesistöjen äärellä tai pohjavesialueilla. Erään vaihtoehdon mukaan jätevesijärjestelmä täytyisi uusida vain silloin, kun kiinteistöllä tehdään muutakin remonttia. Mahdollisesti tulevat lainsäädäntömuutokset koskevat ennen vuotta 2004 rakennettuja asuinkiinteistöjä. (Ympäristöministeriön tiedote 26.3.2015)

Nykyisen lainsäädännön mukaisesti kiinteistönomistajat, jotka asuvat kiinteistöllä vakituisesti ja ovat syntyneet ennen 9.3.1943, ovat vapautettuja vaatimusten noudattamisesta. Lisäksi poikkeussäännöksiä voidaan soveltaa elämäntilanteisiin liittyvien erityisten tekijöiden perusteella, kuten pitkäaikaisen sairauden tai työttömyyden vuoksi. Työryhmä pohti myös, ovatko nykyiset poikkeamisjärjestelyt riittäviä. Myös neuvonnan kehittämiseen oli tarkoitus ottaa kantaa, jotta sekä jätevesien käsittelyyn että lainsäädäntöön liittyvää tietoa olisi riittävästi saatavilla. Työryhmä tarkasteli myös järjestelmien hankintaan liittyvää kuluttajansuojaa sekä oikeusturvanäkökulmaa niiden kuluttajien kannalta, jotka ovat jo uusineet järjestelmänsä. (Ympäristöministeriön tiedote 26.3.2015)

Hajajätevesityöryhmän raportti on valmistunut lokakuun 2015 lopussa. Työryhmä on esittänyt kolme eri vaihtoehtoa säännösten lieventämiseksi. Ensimmäisessä vaihtoehdossa ennen vuotta 2004 rakennetun, ei herkällä alueella sijaitsevan kiinteistön jätevesijärjestelmä pitäisi uusia vain, jos kiinteistöllä tehtäisiin rakennuslupaa edellyttäviä muutostöitä. Herkkien alueiden osalta kriteerit kirjattaisiin ympäristönsuojelulakiin, mutta alueiden määrittely jäisi kunnille. Toisessa vaihtoehdossa menettely olisi muuten samanlainen, mutta yksityiskohtaiset kriteerit herkkistä alueista kirjattaisiin suoraan ympäristönsuojelulakiin, muun muassa pohjavesialueet ja vähimmäisetäisyydet vesistöihin. Kunta voisi vielä halutessaan ympäristönsuojelumääräyksillä tiukentaa vaatimuksia. Kolmannessa vaihtoehdossa jätevesiasetuksen poikkeamissäännöksiä väljennettäisiin ympäristönsuojelulaissa. (Ympäristöministeriön tiedote 4.11.2015)

2.3.1. Puhdistustasovaatimukset

Valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelystä viemäriverkoston ulkopuolella (hajajätevesiasetus) määritellään muun muassa vähimmäisvaatimukset talousjätevesien puhdistustasolle sekä ohjeellinen puhdistustaso pilaantumiselle herkille alueille. Vähimmäisvaatimuksena jätevedet on puhdistettava siten, että ympäristöön aiheutuva kuormitus vähenee orgaanisen aineen osalta vähintään 80 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 70 prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 30 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen. (VnA 209/2011, 3 §)

Pilaantumiselle herkillä alueilla, jotka kunta voi määritellä ympäristönsuojelumääräyksissään, puhdistustehojen ohjeelliset vaatimukset ovat orgaanisen aineen osalta vähintään 90 prosenttia, kokonaisfosforin osalta vähintään 85 prosenttia ja kokonaistypen osalta vähintään 40 prosenttia verrattuna haja-asutuksen kuormitusluvun avulla määritettyyn käsittelemättömän jäteveden kuormitukseen (VnA 209/2011, 4 §)

2.4. Hallintolaki ja hyvä hallinto viranomaisvalvonnassa

Hallintoasioissa toimivallalla tarkoitetaan hallintoelimen tai yksittäisen virkamiehen oikeutta käyttää julkista valtaa suhteessa yksityiseen oikeussubjektiin. Hallinnollisessa päätöksenteossa tuotetaan rajoituksia, velvollisuuksia, oikeuksia tai etuja hallinnon kanssa tekemisissä oleville yksityisille tahoille. Nykyään viranomaisilta edellytetään lainmukaisuuden lisäksi palveluita ja tehokkuutta. Hallinnossa asioiden tulee saada palvelua asianmukaisesti ja viranomaisen on pyrittävä suorittamaan tehtävänsä tuloksellisesti. (Husa, J. & Pohjalainen, T. 2014. s.229–230)

Yleisen hallinto-oikeuden periaatteet ohjaavat kaikkea julkisen vallan käyttöä ja ne rajaavat sitä harkintavaltaa, jota viranomaisen voi hallintotoiminnassaan käyttää. Yleiset hallinto-oikeudelliset periaatteet ovat:

- Yhdenvertaisuus
- Objektiviteetti
- Suhteellisuus
- Tarkoitussidonnaisuus
- Luottamuksensuoja. (Husa, J. & Pohjalainen, T. 2014. s.230–232)

Yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan, että viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia mahdollisimman tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla ja samanlaiset asiat tulee ratkaista samalla tavalla. Mikäli käsiteltävää asiaa koskevat oikeudelliset säännökset eivät ole muuttuneet, viranomaisen tulee pitkälläkin aikavälillä noudattaa yhdenmukaista ratkaisulinjaa. (Husa, J. & Pohjalainen, T. 2014. s.232)

Objektiviteettiperiaatteen tarkoituksena on, että viranomaisen toimii puolueettomasti ja tekee ratkaisunsa vain asiallisesti perusteltaviin seikkoihin perustuen. Suhteellisuusperiaate edellyttää, että viranomaisen käyttää vain kohtuullisia keinoja järkevässä suhteessa tavoiteltaviin päämääriin nähden. Olennaista suhteellisuuden harkinnassa on sen arviointi, millaisia seurauksia aiottulla toimella olisi asianosaisen asemaan. (Husa, J. & Pohjalainen, T. 2014. s.232)

Tarkoitussidonnaisuuden periaatteella rajoitetaan viranomaisen toimivaltaa vain niihin tarkoituksiin, joita varten viranomaisen on olemassa. Toimivaltaa ei voi käyttää toimivaltaansa esimerkiksi yksityisen toiminnan tarkoitushakuihin vaikeuttamiseen. Luottamuksensuojaperiaatteella pyritään siihen, että viranomaisen toiminta on oikeaa ja viranomaisten tekemät päätökset lainmukaisia ja pysyviä. Päätösten jälkikäteen muuttaminen yksityiselle haitalliseen suuntaan on hyvin harvinaista, ellei yksityinen ole tahallaan antanut virheellisiä tai kovin puutteellisia tietoja. (Husa, J. & Pohjalainen, T. 2014. s.233)

2.5. Riihimäen ympäristönsuojelumääräykset

Riihimäen kaupungin ympäristönsuojelumääräyksissä määrätään muun muassa jätevesijärjestelmien sijoittamisen suojaetäisyyksistä sekä erityismääräyksistä pohjavesi- ja ranta-alueilla. Lisäksi ympäristönsuojelumääräyksissä määrätään muun muassa pitämään järjestelmät jatkuvasti toimintakuntoisina sekä huolehtimaan saostus- ja umpisäiliöiden säännöllisestä tyhjennyksestä. (Ympäristönsuojelumääräykset, 2 luku)

Jätevesien maaperäkäsittelylaitteistojen sekä puhdistettujen jätevesien purkupaikan sijoittamisessa kiinteistöllä tulee noudattaa seuraavia vähimmäissuojaetäisyyksiä:

- Vähimmäissuojaetäisyys talousvesikaivoon huonosti läpäisevässä maaperässä 30 metriä ja hyvin läpäisevässä maaperässä 50 metriä.
- Vesistön lähellä keskivedenkorkeuden mukaisesta rantaviivasta 20 metriä.
- Suojakerros ylimmän pohjavedenkorkeuden yläpuolella maasuodatuksessa 0,25 metriä ja imeytyksessä 1 metri
- Erillisestä saunarakennuksesta tulevat pesuvedet, mikäli niiden määrä on vähäinen (esimerkiksi kantovesi), voidaan imeyttää 20 metrin vähimmäissuojaetäisyyttä lähemmäksi rantaviivaa, ei kuitenkaan saunarakennusta lähemmäksi. (Ympäristönsuojelumääräykset 2:6 §)

Ympäristönsuojeluviranomainen voi hakemuksesta myöntää poikkeuksen edellä mainituista suojaetäisyysvaatimuksista, mikäli poikkeamisesta ei arvioida aiheutuvan ympäristön pilaantumisen vaaraa. Poikkeusta harkittaessa otetaan huomioon muun muassa jäteveden laatu ja määrä, maaston kaltevuus, maaperän laatu sekä pohjavesiolosuhteet. (Ympäristönsuojelumääräykset 2:6 §)

I ja II luokan pohjavesialueella jätevesien johtaminen maastoon tai imeyttäminen maaperään on Riihimäen ympäristönsuojelumääräyksissä kokonaan kielletty. Näillä alueilla kaikki kiinteistöllä muodostuvat jätevedet on kerättävä tiiviiseen umpisäiliöön tai ne on johdettava tiiviissä jätevesiputkessa pohjavesialueen ulkopuolelle. Pohjavesialueen ulkopuolelle johdettaessa jätevedet tulee käsitellä hajajätevesiasetuksen 209/2011 puhdistusvaatimusten mukaisesti. (Ympäristönsuojelumääräykset 2:6 §)

III luokan pohjavesialueella käymäläjätevesien johtaminen maastoon tai maahan imeyttäminen on kielletty. Käymäläjätevedet on johdettava umpisäiliöön. Muut jätevedet on käsiteltävä hajajätevesiasetuksen mukaisesti. (Ympäristönsuojelumääräykset 2:6 §)

Ranta-alueella käymäläjätevesien johtaminen maastoon tai maahan imeyttäminen on ympäristönsuojelumääräyksissä kielletty. Käymäläjätevedet on johdettava umpisäiliöön. Muut jätevedet on käsiteltävä hajajätevesiasetuksen mukaisesti. (Ympäristönsuojelumääräykset 2:6 §)

2.6. Riihimäen rakennusjärjestys

Rakennusjärjestyksessä määrätään, että jätevesijärjestelmän rakentaminen tai oleellinen muuttaminen vaatii Riihimäen kaupungin alueella aina toimenpideluvan. (Rakennusjärjestys kohta 2.2)

Uudisrakennusten osalta jätevesijärjestelmän suunnitelma käsitellään osana rakennuslupaa omana erityissuunnitelmanaan.

Muutoin jätevesijärjestelmistä säädetään rakennusjärjestyksessä, että jätevesien käsittelyjärjestelmät on toteutettava talousjätevesien käsittelystä annetun asetuksen ja kaupungin ympäristönsuojelumääräysten mukaisesti. Umpisäiliötä käytettäessä säiliö on aina varustettava täyttymisen ilmaisevalla hälytysjärjestelmällä.(Rakennusjärjestys kohta 6.3)

Lisäksi pohjavesialueelle rakennettaessa rakennusjärjestyksessä määrätään muun muassa, että luokitellulla pohjavesialueella on kiinnitettävä erityistä huomiota pohjaveden pilaantumisen estämiseen. Maata kaivettaessa on pohjaveden ylimmän pinnan ja maanpinnan välille jätettävä riittävä, vähintään kahden metrin suojakerros.(Rakennusjärjestys kohta 6.2) Tämä edellyttää jätevesijärjestelmien rakentamisen osalta, että pohjavesialueelle rakennettaessa tulee pohjaveden pinnankorkeus selvittää jo suunnitelmavaiheessa.

2.7. Riihimäen kaupungin strategiset linjaukset

Riihimäen kaupunginvaltuusto on vuonna 2013 vahvistanut Riihimäen kaupungin palvelutuotannon kehittämisohjelman, jossa määritellään pääpiirteittäin, miten kunnan järjestämisvastuulla olevat palvelut tullaan tuottamaan vuoteen 2020 mennessä. Kaikille toimialoille yhteiset periaatteet palvelujen järjestämisessä ovat:

- Palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti, asiakastyytyväisyys on hyvää, asiakkaat ovat yhdenvertaisia ja asiakaspalvelu laadukasta.
- Toiminnassa edistetään asukkaiden osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta.
- Palveluissa painotetaan ehkäisevää työtä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.
- Vahvistetaan kunnan perustason palveluja erityistason kasvun hillitsemiseksi.
- Palvelutuotannon painopiste on avopalvelujen tarjonnassa ja kehittämisessä.
- Palvelutuotannon vaihtoehtoista toteutustapaa valittaessa valintakriteerinä käytetään toiminnallisia ja taloudellisia perusteita.
- Toiminnan muutoksissa on aina mukana arviointi vaikutuksista talouteen.
- Kestävän kehityksen näkökulma otetaan huomioon toiminnassa.(Riihimäen kaupungin palvelutuotannon kehittämisohjelma 2013)

Riihimäen kaupungin vuoden 2016 talousarvio sisältää toiminnallisen tavoitteen, jonka mukaan kaupungin kaikki palveluprosessit tarkistetaan ja uudistetaan siten, että prosessit ovat optimaaliset ja kustannustehokkaat. Tavoitteelle asetettu mittari edellyttää, että toimialojen keskeiset prosessit on kuvattu ja niiden pohjalta laadittu koko kaupungin kattava prosessikartta on valmis 31.12.2016.

3 PROSESSIJOHTAMINEN JA PROSESSILÄHTÖINEN TOIMINTA – TYÖKALUJA TOIMINNAN KEHITTÄMISEEN

3.1. Prosessiajattelu julkishallinnossa

Prosessien mallintaminen ja uudistaminen on ollut tärkeä keino yritysten tuloksellisuuden kehittämisessä jo 1970-luvulta lähtien. Tunnettu esimerkki prosessiajattelun soveltamisesta on muun muassa japanilainen laatufilosofia. Prosessiajattelua voi soveltaa niin yritysten kuin julkishallinnollisten ja muiden organisaatioiden toiminnan tuloksellisuuden kehittämiseen. Toiminnan kehittämisessä prosessiajattelua hyödynnetään tarkastelemalla toimintaa prosessien muodostamina kokonaisuuksina ja tekemällä prosesseihin muutoksia, jotka parantavat prosessin tuloksellisuutta. Keinona prosessien mallintaminen ja kehittäminen soveltuu niin strategian toteuttamiseen, asiakastyytyväisyyden saavuttamiseen kuin tehokkuuteen ja rajat ylittävään yhteistyöhönkin. Prosessiajattelussa voivat korostua myös työkalut, dokumentointi ja tietojärjestelmät keinoina yhteisten käytäntöjen levittämiseen ja työvaiheiden automatisointiin. (Martinsuo & Blomqvist 2010, s.3; Toivonen, Ramstedt-Sen & Anttiroiko 2011)

Prosessiajatteluun liittyvät muun muassa:

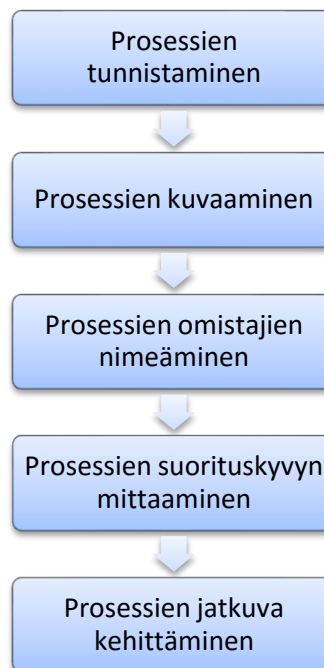
- systeminen ajattelu
- asiakaskeskeisyys
- päämääräsuuntautuneisuus
- keskittyminen lisäarvoa tuottavaan toimintaan
- toiminnasta saatavan palautteen hyödyntäminen
- tuloksellisuuden systemaattinen ja tarkoituksenmukainen kehittäminen
- tehostamispyrkimys
- arvoa tuottamattoman työn karsiminen (Martinsuo & Blomqvist 2010, s.3).

Julkisella sektorilla prosessiajattelu alkoi yleistyä johtamisen käytäntöihin ja toiminnan kehittämiseen viimeistään 1980- ja 1990-luvuilla muun muassa julkishallinnon laatupalkintokriteerien tuodessa prosessiajattelua organisaatioiden kehittäjien tietoon. Julkishallinnon prosessien kehittäminen eroaa jonkin verran yksityisen sektorin prosessiajattelusta. Prosessien kehittäminen julkishallinnollisessa organisaatiossa pyrkii parantamaan hallinnon tuloksellisuutta nimenomaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta. Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan JHS 152 – suosituksen mukaan prosessien kuvaaminen on osa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 18.1§:n mukaisen hyvän tiedonhallintatavan ja hallintolain (434/2003) hyvän hallinnon toteuttamista. (Virtanen & Wennberg 2005, s.65; JUHTA – Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta, JHS 152 versio 5.10.2012, s.12)

Perinteinen prosessiajattelu lähtee aina asiakasnäkökulmasta. Asiakkaan rooli on julkishallinnollisessa organisaatiossa, organisaatiosta riippuen, yleensä erityyppinen kuin yksityisiä palveluja tuottavassa organisaatiossa. Julkishallinnossa käytetään myös pakkovaltaa suhteessa asiakkaisiin eikä toimintaa voi perustaa pelkästään asiakkaiden tarpeisiin. Esimerkiksi viranomaisvalvonnan välittömät asiakkaat (valvottavat) eivät yleensä ole niitä toiminnan varsinaisia asiakkaita, joiden tarpeiden täyttämiseen valvontatyöllä pyritään. Asiakkuuden määrittelyä julkishallinnon prosesseissa vaikeuttaa myös se, että asiakkaita voi olla useita, sama taho voi olla useassa eri roolissa asiakkaana ja asiakkaiden edut voivat olla vastakkaiset. (Virtanen & Wennberg 2005, s.66–67, 116–117)

Asiakaslähtöisyys ei sellaisenaan kelpaa julkishallinnon palvelujen kehittämisen lähtökohdaksi vaan palvelumallin lähtökohta tulee valita ottaen huomioon julkisen palvelun luonne. Julkisessa hallinnossa kaikella toiminnalla on yhteiskunnallinen vaikuttamistavoite. Julkisten palveluiden tehtävänä on tuottaa mahdollisimman tehokkaasti laadukkaita palveluja, jotka ovat tarkoituksenmukaisia ja vastaavat mahdollisimman hyvin asiakkaiden ja sidosryhmien tarpeisiin. Julkishallinnollisen organisaation prosessiajattelun lähtökohta tulisi olla toiminnalle asetetuissa vaikuttavuustavoitteissa ja toiminnan kehittämisen tulisi suuntautua organisaation ulkoisten asiakkaiden tarpeiden tyydyttämiseen. Asiakkaiden tarpeet siis suhteutetaan organisaation toiminta-ajatukseen eikä tavoitteena ole kuulla tai ainakaan hyväksyä asiakkaiden kaikkia mahdollisia mielipiteitä. (Virtanen & Wennberg 2005, s.66–67, 116–117)

Prosessijohtamiseen edetään seuraavien vaiheiden kautta:

Kuva 2. Prosessijohtamisen vaiheet (Virtanen & Wennberg 2005, s.115)

Prosessien tunnistamisessa rajataan prosessi muista prosesseista, määritellään prosessin alku ja loppu sekä prosessin tavoite. Viimeistään prosessin tunnistamisen yhteydessä on valittava myös prosessin omistaja(t). Prosessin omistaja johtaa prosessia, vastaa prosessin toimeenpanosta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Prosessien tunnistaminen alkaa yleensä toiminnan suunnittelulla ja päättyy arviointiin tai seurantaan. (Virtanen & Wennberg 2005, s. 116; JUHTA – Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta, JHS 152 2012, s.4)

Prosessien tavoitteet määräytyvät organisaation mission, vision ja strategisten päämäärien sekä yhteiskunnallisen vaikuttamistavoitteen kautta. Prosessien avulla asetetaan tavoitteet ja vaatimukset resursseille eli prosessien avulla muutetaan resurssit tavoitteen mukaiseksi toiminnaksi. Prosessijohtamisen näkökulmasta prosessikuvaukset ovat vain väline toiminnan kehittämiseen ja toimeenpanoon. (Virtanen & Wennberg 2005, s.113–114)

Prosessien kehittämisellä pyritään yleensä esimerkiksi:

- Läpimenoaikojen nopeutumiseen
- Laadun paranemiseen
- Palvelutason paranemiseen
- Säästöjen aikaansaamiseen
- Toiminnan tehostamiseen tai
- Kustannusvaikuttavuuden paranemiseen (Virtanen & Wennberg 2005, s.132).

Prosessit jaetaan yleensä ydin- ja tukiprosesseihin. Ydinprosesseilla kuvataan niitä toimintoja, jotka toteuttavat organisaation tavoitteita, julkishallinnossa myös niitä prosesseja joilla organisaatio toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttavuustavoitettaan. Perinteisessä prosessiajattelussa ydinprosesseilla on aina organisaation ulkoinen asiakas. Tukiprosessit ovat sellaisia prosesseja, jotka mahdollistavat ydinprosessit. Esimerkiksi taloushallinnon, asiakirjahallinnon ja henkilöstöhallinnon prosessit ovat tyypillisesti tukiprosesseja. Tukiprosesseilla on yleensä vain organisaation sisäisiä asiakkaita. (JHS 152 2012, s. 2, s.7; Virtanen & Wennberg 2005, s. 118–119)

Julkishallinnon ydinprosessien tunnistamisen kriittisinä tehtävinä Virtanen ja Wennberg (2005, s.120) mainitsevat

- keskeisten asiakkaiden ja asiakkaiden tarpeiden tunnistamisen;
- niiden palveluiden tunnistamisen, joilla vastataan asiakkaiden tarpeisiin;
- prosessien alkuherätteiden ja lopputulosten tunnistamisen;
- prosessien ryhmittelyn ja nimeämisen vaikuttavuustavoitteiden näkökulmasta.

3.1.1. Prosessien kuvaaminen

Prosessien mallintaminen eli kuvaaminen lähtee aina liikkeelle siitä tarpeesta, johon prosessien kuvaamista tehdään. Tavoitteena voi Luukkosen ym. (2012) mukaan olla esimerkiksi ymmärryksen lisääminen kohdealueesta, kehittämiskohteiden löytäminen, toiminnan yhdenmukaistaminen, automatisointi tai toiminnan seuranta. Prosessien kuvaamisesta on hyötyä monille eri tahoille johdosta asiakirjahallintoon. Yhdenmukaisesti kuvatut toimintatavat helpottavat suunnittelua, päätöksentekoa ja johtamista ja niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi organisaatioiden yhteistyötä tai yhdistämistä järjestettäessä tai esimerkiksi työn kuormituksen mittaamisessa, työnjaon ja vastuiden jakamisessa sekä uuden työntekijän perehdyttämisessä. Myös hiljaisen tiedon kerääminen onnistuu prosessikuvausten avulla. Prosessien kuvaamisen tarkkuuden määrittää se tarve, johon prosessikuvauksia laaditaan. (JUHTA – Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta, JHS 152 versio 5.10.2012, s.3; Luukkonen, Mykkänen, Itälä, Savolainen & Tamminen 2012)

Prosessien kuvaaminen etenee Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan suosituksen (JHS 152, versio 5.10.2012) mukaan seuraavasti:

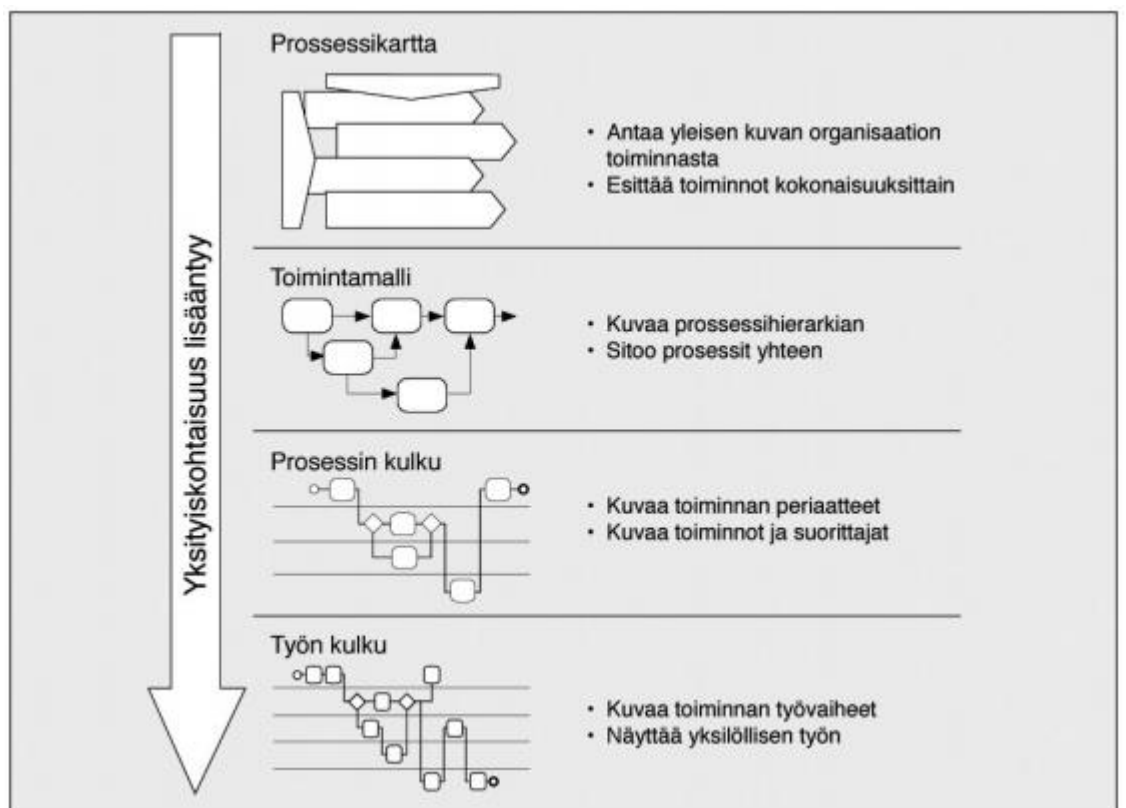

Kuva 3. Prosessien kuvaamisen vaiheet

Prosessien tunnistamisen ja nimeämisen jälkeen prosessien omistajat määrittelevät prosessien syötteet ja tulokset, tuotettavat tiedot ja prosessien käyttötarkoitukset. Perinteisessä prosessiajattelussa prosessi alkaa ja päättyy aina asiakkaaseen, mutta julkishallinnon prosesseja määriteltäessä tulee tunnistaa asiakkuuden erilainen rooli. Julkishallinnossa tavoitteena on onnistua yhteiskunnallisessa vaikuttavuustavoitteessa. Prosessien rajaamisessa tarvittavia tietoja ovat syötteiden ja tuotoksien lisäksi

prosessin lisäarvo ja osatehtävät sekä resurssit. Prosessikokonaisuuden kaikki ydinprosessit on suositeltavaa rajata samalla kertaa. Käytettävä kuvaustaso pitää huomioida prosessia valittaessa ja rajattaessa. Liian löysästi rajattu prosessi voi olla vaikea hahmottaa ja hallita, kun taas liian tiukasti rajattu prosessikuvaus ei anna lisäarvoa tai uutta tietoa. (JHS 152 2012, s.4-5; Martinsuo & Blomqvist 2010; Virtanen & Wennberg 2005, s. 117)

Prosessien kuvaustasojen on JHS 152 – suosituksessa neljä ja ne tarkentuvat ja yksityiskohtaistuvat kuvaustasolla alemmas siirryttäessä. Aina ei ole tarpeen kuvata prosesseja kaikilla tasoilla, vaan tasojen voi yhdistellä tai kuvata prosessit vain yhdellä tasolla.

Kuva 4. Prosessien kuvaustasot (JHS 152 2012, s.6)

Yleisin taso on koko organisaation kattava prosessikartta, joka esittää pelkistetyn kokonaiskuvan koko organisaation toiminnasta ja tärkeimmät prosessit. Toimintamallitasolla kuvataan prosessihierarkia ja prosessien jakautuminen osaprosesseiksi sekä määritellään prosessien omistajat, tavoitteet ja mittarit. Prosessin kulku – tasolla kuvataan toiminnan työvaiheet, toiminnot ja vastaavat toimijat. Tällä tasolla päästään kiinni toiminnan nykyisiin ongelmiin. Tarkimmalla työn kulku – tasolla tärkein ero edelliseen tasoon on, että siinä kuvataan prosessien sisäiset ja ulkoiset riippuvuudet tietotyyppeinä ja nähdään missä muodossa tieto eri toimintojen välillä liikkuu. (JHS 152 2012, s. 7-10)

Yksityiskohtaisin työn kulku – taso soveltuu prosessien kehittämiseen, prosessin mukaisten työhöjien laatimiseen tai esimerkiksi prosessin kehittämiseen sähköiseksi palveluksi. Kuvauksessa esitetään vaiheittain mitä hallintaan ja käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä vaiheisiin sisältyy. Prosessien kuvaustavoissa on käytössä monia eri tapoja, eikä kuvaamiseen ole standardoitua tapaa. Yleisiä prosessien kuvaustapoja ovat esimerkiksi vuokaavio, tehtävämatriisi, uimaratakaavio ja prosessin tekstimuotoinen ohjeistaminen. Joitain merkintätapoja on vakiintunut käytettäväksi vuokaavioissa ja uimaratakaaviossa. (JHS 152 2012, s. 10-11)

3.1.2. Prosessien kehittäminen

Prosessien kehittämisessä on olennaista tunnistaa keskeiset kehittämiskohteet tarkastelemalla prosessia ja sen osia näkemyksellisesti ja suhteessa tavoitteisiin. Olennaista on erottaa arvoa luova toiminta muusta toiminnasta. Tyypillisimpiä kehittämiskohteita ovat:

- puutteelliset investoinnit arvoa luovaan toimintaan, esimerkiksi aliresursointi
- tuhlaus, esimerkiksi yliresursointi, hävikki, turhat odotusajat
- virhevalinnat esimerkiksi prosessin kohdentamisessa suhteessa yrityksen tavoitteisiin ja toimintaan. (Martinsuo & Blomqvist 2010, s.17-18)

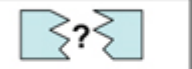

Prosessien kehittämiseen on olemassa myös menetelmiä, joilla voidaan tunnistaa prosessien suorituskyvyn kannalta olennaiset tekijät. Yksi näistä on Lean Six Sigman ongelmanratkaisumenetelmä DMAIC. Menetelmän lyhenne muodostuu sanoista:

D	Define – Määrittele
M	Measure – Mittaa
A	Analyze – Analysoi
I	Improve – Paranna
C	Control – Ohjaa. (Lean Six Sigma DMAIC, n.d)

Määrittelyvaiheessa tunnistetaan prosessin ongelmat, määritellään prosessin vaatimukset ja asetetaan prosessille tavoitteet, jos kyseessä on olemassa olevan prosessin parannus. Jos koko prosessi suunnitellaan alusta tai olemassa oleva prosessi suunnitellaan kokonaan uudelleen, on määrittelyvaiheen tehtävänä tunnistaa prosessin ongelmien laajuus, määrittellä prosessin tavoite tai muutosvisio sekä selkeyttää ongelman laajuus ja prosessiin kohdistuvat asiakasvaatimukset. (Lean Six Sigma DMAIC, n.d.)

Mittausvaiheessa kerätään prosessin analysointia varten tarvittavaa tietoa esimerkiksi prosessin avainkohdista ja syötteistä. Analysointivaiheessa hyödynnetään kerättyä tietoa ja luodaan sen perusteella syy-seuraushypoteeseja ja tunnistetaan prosessin kannalta parhaita käytäntöjä. Varsinaisessa parannusvaiheessa ideoidaan ja testataan ratkaisuja

ydinsyiden poistamiseen ja uusien prosessirakenteiden luomiseen sekä testataan ja standardisoidaan ratkaisuja. Ohjausvaiheessa luodaan prosessin suorituskyvyn ylläpitämiseksi tarvittavat mittaukset sekä korjataan syntyneitä ongelmia. Prosessin parannus Lean Six Sigmalla on kuvattu alla olevassa kuvassa 5. (Lean Six Sigma DMAIC, n.d.)

PROSESSIN PARANNUS LEAN SIX SIGMALLA		
Lean Six Sigman vaiheet	Prosessin parannus	Prosessin suunnittelu/ uudelleen suunnittelu
 1. MÄÄRITTELY	<ul style="list-style-type: none"> Tunnista ongelma Määrittele vaatimukset Aseta tavoite 	<ul style="list-style-type: none"> Tunnista onko suppeat vai laajat ongelmat Määrittele tavoite/muutos visio Selkeytä ongelman laajuus ja asiakasvaatimukset
 2. MITTAUS	<ul style="list-style-type: none"> Kelpuuta ongelma/prosessi Viimeistele ongelma/tavoite Mittaa avainkohdat/inputit 	<ul style="list-style-type: none"> Mittaa vaatimusten suorituskyky Kerää prosessin hyötysuhteen määrittäessä tarvittavaa dataa
 3. ANALYSOINTI	<ul style="list-style-type: none"> Luo syy-seuraus hypoteesi Tunnista keskeiset ydinsyyt Kelpuuta hypoteesit 	<ul style="list-style-type: none"> Tunnista "paras käytäntö" Arvioi prosessisuunnitelmaa <ul style="list-style-type: none"> arvon/ei-arvon lisäys pullonkaulat/katkokset vaihtoehtoiset "polut" Viimeistele vaatimuksia
 4. PARANNUS	<ul style="list-style-type: none"> Luo idea, kuinka ydinsyyt poistetaan Testaa ratkaisu Standardisoi ratkaisu Mittaa tulos 	<ul style="list-style-type: none"> Suunnittele uusi prosessi <ul style="list-style-type: none"> haasteelliset oletukset käytä luovuutta virtausperiaate Toteuta uusi prosessi, rakenteet ja systeemit
 5. OHJAUS	<ul style="list-style-type: none"> Luo standardimittaukset ylläpitämään suorituskykyä Korjaa ongelmat, jos niitä syntyy 	<ul style="list-style-type: none"> Luo mittaukset ja katselmoi ylläpitääksesi suorituskyvyn Korjaa ongelmat, jos niitä syntyy

Kuva 5. Prosessin parannus Lean Six Sigmalla (Lean Six Sigma DMAIC, n.d.)

3.1.3. Prosessien suorituskyvyn mittaaminen

Prosessijohtamisessa toimintaa kehitetään asiakkaiden tarpeita ja yhteiskunnallisia vaikuttamistavoitteita vastaaviksi. Prosessien suorituskyvyn mittaamisen tulisi kohdistua niihin asioihin, joita asiakkaat odottavat ja joista vaikuttavuus syntyy. Prosessien mittaamisen tarkoitus on tuottaa tietoa prosessien kehittämiseen ja auttaa kiinnittämään huomio oikeisiin asioihin. Jos mittarit eivät hyödytä prosessien kehittämistyötä, ne ovat tarpeettomia. Prosessien suorituskyvyn mittareita laadittaessa olennaisia kysymyksiä ovat:

- Ketkä ovat asiakkaitamme (ja sidosryhmiämme)?
- Mitä he odottavat meiltä?
- Miten odotusten toteutumista voidaan mitata?

- Mikä on tavoitetila kunkin mittarin osalta? (Virtanen & Wennberg 2005, s.130–133)

Hyvä mittausjärjestelmä ei kuluta prosessin voimavaroja vaan on tehokas ja vaivaton. Mittausjärjestelmä on myös kytketty organisaation strategiaan ja tavoitteisiin ja sitä muokataan tarpeen mukaan. Mittarien tulisi huomioida sekä syötteet ja tuotokset että prosessin toimivuus suhteessa päämääriin. Tuotoksista saadaan yleensä helposti tietoa ja tuotoksien mittaaminen voikin olla hyvä mittari prosessien kehittämisen alkuvaiheessa. Prosessien jatkuvan parantamisen mittareiksi pelkästään tuotoksiin tai syötteisiin keskittyvät mittarit eivät yleensä riitä, vaan tarvitaan prosessin aikaista mittaamista. Kuvassa 5 on esitetty esimerkkejä erilaisista mittareista. (Martinsuo & Blomqvist 2010, s.15-16)

Syötteisiin liittyviä mittareita	Prosessiin liittyviä mittareita	Tuotoksiin liittyviä mittareita
<ul style="list-style-type: none"> • Resurssit: työvoima, työtunnit • Prosessiin tulevien syötteiden (esim. raaka-aineiden, materiaalin) tasalaatuisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Läpimenoaika • Tehokkuus (tuotokset suhteessa syötteisiin) • Suunnitelman mukaisuus resurssien käytössä • Poikkeamien määrä, muutosten määrä	<ul style="list-style-type: none"> • Prosessin tuotteiden määrä • Prosessin tuotteista saadut tulot • Prosessin tuotteiden laatu

Kuva 6. Esimerkkejä prosessimittareista (Martinsuo & Blomqvist 2010, s.16, muokattu ja lyhennetty)

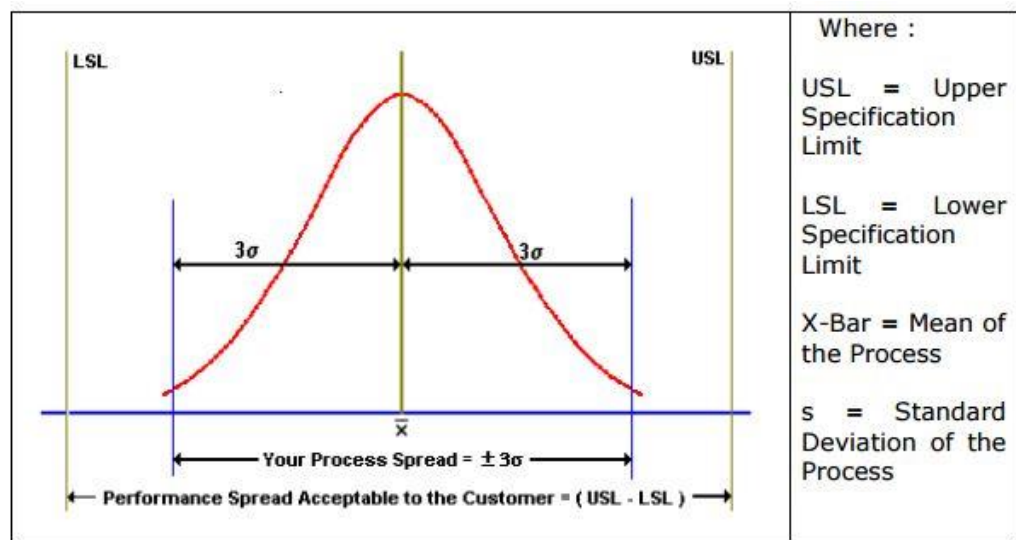
Mittarin suunnittelussa ja määrittelyssä tulee huomioida muun muassa seuraavia asioita:

- Mittarin tulee täyttää ns. SMARTA-kriteerit (specific, measurable, agreedto, realistic, timely and aligned) eli vapaasti suomennettuna olla yksilöity, mitattava, hyväksytty, realistinen, oikea-aikainen ja oikeassa suhteessa muihin prosesseihin
- Mittarin pitää kytkeytyä strategiaan
- Mittarin ja siihen vaikuttavien toimenpiteiden välillä pitää olla ”näköyhteys”
- Mittarien tuottaman tiedon tulee vahvistaa toivottua käyttäytymistä
- Mittarin pitää olla työntekijän kannalta selkeä, eli työntekijän pitää pystyä erottamaan hyvä ja huono suoritus
- Mittarin pitäisi olla mahdollisimman kvantitatiivinen ja antaa tietoa suorituskyvystä suhteessa sovittuun perustasoon
- Työntekijöiden pitää ymmärtää mittari ja sen käyttötarkoitus

- Työntekijän pitää omalla toiminnallaan pystyä vaikuttamaan mittarin tulokseen (IMS Solutions Oy, n.d.).

Prosessin suorituskyvyllä (process capability) tarkoitetaan prosessin tuotoksen (output) suhdetta prosessiin kohdistuviin asiakasvaatimuksiin. Kun prosessin suorituskykyä mitataan, selvitetään vastaako prosessin tuotos asiakasvaatimuksia. Suorituskykyisen prosessin tunnusmerkkejä ovat vakaus ja muuttumattomuus. Kyvykkään prosessin tuotos vastaa asiakasvaatimuksiin hyvin ja jättää yleensä noin neljänneksen varaa asiakasvaatimusten täyttymiseen. Suhteessa asiakasvaatimuksiin suorituskykyinen prosessi on myös keskitetty. (Quality Training Portal, n.d.)

Prosessin suorituskykyä voidaan kuvata graafisesti kuviolla, jossa on esitetty prosessin suorituskyvyn hajonta suhteessa prosessiin kohdistuviin asiakasvaatimuksiin. Alla kuviossa 1 on esitetty prosessi, joka vastaa asiakasvaatimuksiin hyvin. Prosessi on keskitetty eli se jättää suurin piirtein yhtä paljon varaa asiakasvaatimusten täyttymiseen sekä prosessivaatimusten ala- (LSL) että yläpäässä (USL).

Kuvio 1. Graafinen kuvaus prosessin suorituskyvystä (Measuring Your Process Capability, n.d.)

3.2. Johtamisen kehittämishanke JOKKE - toimintojen ja prosessien tehostaminen

Riihimäen kaupunki on mukana Uudistuva esimiesosaaminen kuntakonsernissa -hankkeessa, jonka tarkempana aiheena on Johtamisen kehittäminen organisaatiomuutoksen jälkeen ja uutta ennakoiden (esittelykalvot 20.8.2014, Riihimäen kaupunki).

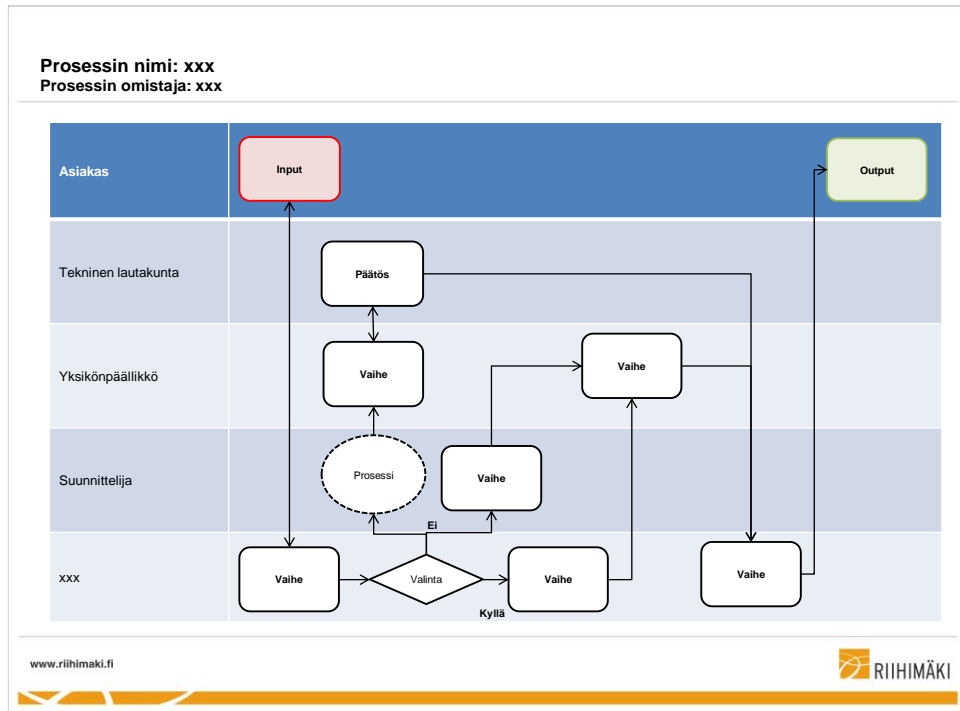
Hankkeen tarkennettuina tavoitteina ovat:

- 1) Johtoryhmäyöskentelyn kehittäminen
  - johtoryhmän rooli, tehtävät ja tavoitteet sekä toimintatavat
  - arviointi ja kehittäminen
  - työkalut (esim. vuosikello)
  - ryhmän jäsenten rooli ja vastuut
- 2) Esimies- ja asiantuntijatoiminnan kehittäminen
  - johtamisen yhtenäiset käytännöt
  - asiantuntijoiden johtaminen
  - itsenäisen asiantuntijan rooli ja vastuu
  - projekti johtaminen
  - muutosjohtaminen
  - operatiivisen toiminnan johtaminen
  - tiimityön soveltaminen
- 3) Toimintojen ja niiden prosessien tehostaminen
  - yhteistyömatriisi ja organisaation eri toimintojen synergia
    - toiminta/ prosessikuvaukset, vastuuhenkilöt ja yhteistyöorganisaatiot
    - päällekkäisten toimintojen karsiminen
    - resurssien tehokas käyttö
    - tiedonhallinta
    - hiljaisen tiedon siirtäminen
  - viestinnän ja tiedonkulun kehittäminen
  - asiakaspalvelun laatu, kuntalaisnäkökulma palvelujen tuottamisessa
  - kokouskäytännöt
  - sähköiset palvelut (Riihimäen kaupunki, Tekniikan ja ympäristön toimiala, 8.12.2014)

Prosessien kuvaamiseen ei kaupungilla ole käytössään erillistä ohjelmaa, vaan hankkeessa päätetty käyttää prosessien kuvaamiseen Microsoftin PowerPoint – ohjelmaan tehtyä pohjaa (kuvat 6 ja 7). Prosessikuvaus sisältää sekä prosessikuvauksen ns. uimarata – mallilla että vaihekuvauksen, joka on prosessikuvausta tarkentava, vaiheita ja vastuita täsmentävä kuvaus.

Vesihuoltolain mukaisten verkostoon liittymisten valvonnan kehittäminen Riihimäen kaupungissa - Prosessien kuvaaminen ja kehittäminen ympäristövalvonnan työkaluna

Kuva 7. Prosessikuvaus - uimarata (Riihimäen kaupunki, Tekniikan ja ympäristön toimiala, Riihimäen tekniikan ja ympäristön toimialan prosessien kuvauksen ohjeistus)

Prosessin nimi: xxx
Prosessin omistaja: xxx

Työvaihe	Vastuutaho	Työvaiheen kuvaus	Dokumentit
Input	Asiakas		
Vaihe			
Vaihe			
Vaihe			
Vaihe			
Vaihe			
Vaihe			
Vaihe			
Vaihe			
Output	Asiakas		

The footer includes 'www.riihimaki.fi' and the 'RIIHIMÄKI' logo.

Kuva 8. Prosessin vaihekuvaus (Riihimäen kaupunki, Tekniikan ja ympäristön toimiala, Riihimäen tekniikan ja ympäristön toimialan prosessien kuvauksen ohjeistus)

Edellä esitetyn prosessin kuvaustavan lisäksi muita prosessia tukevia dokumentteja voivat olla

- mallit
- lomakkeet ja hakemukset
- ohjeet henkilöstölle tai asiakkaalle
- muistilistat (Riihimäen kaupunki, Tekniikan ja ympäristön toimiala, Riihimäen tekniikan ja ympäristön toimialan prosessien kuvauksen ohjeistus).

Tällaisen hankkeen toteuttaminen toki aiheuttaa henkilöstössäkin monenlaisia ajatuksia ja muutosvastarintaa. Alla paikkatietoasiantuntijan twiitti (kuva 8) aiheesta.

Kuva 9. WernerFranzen1, twiitti 10.3.2016

Haasteena onkin saada koko henkilöstö motivoitua hankkeen toteutukseen ja erityisesti näkemään kehitystyön hyödyt oman työn kannalta.

4 VESIHUOLTOLAIN MUKAISTEN LIITTYMISTEN JA VALVONNAN NYKYTILANNE

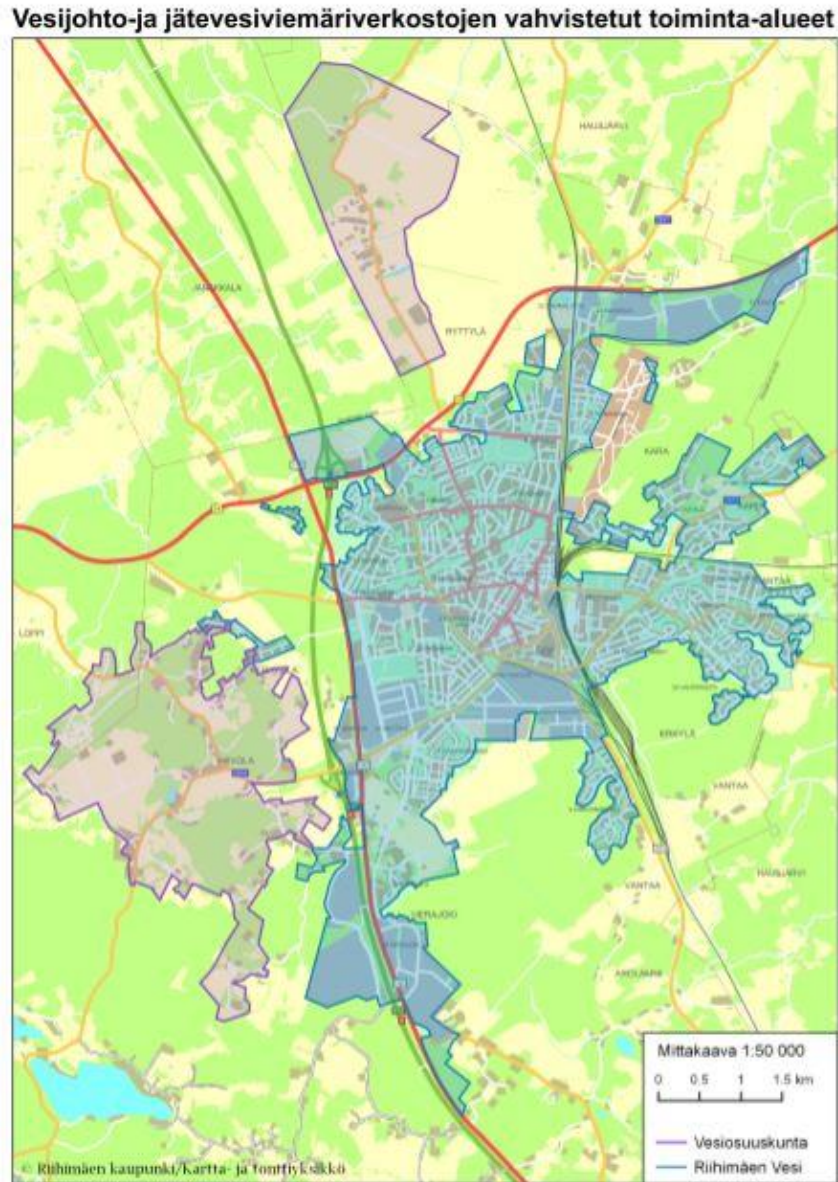
Liittymisvelvoite vesihuoltolaitoksen verkostoihin koskee vain niitä alueita, joille on kaupungin(tai kunnan-)valtuustossa vahvistettu toiminta-alueet. Liittymisvelvollisuus tulee voimaan silloin, kun toiminta-alueen vahvistamista koskeva päätös tulee lainvoimaiseksi. Riihimäellä vahvistettuja toiminta-alueita on Riihimäen Vedellä, Siirtolan vesiosuuskunnalla ja Riutta-Hiivola-Herajoen vesiosuuskunnalla.

On mahdollista, että esimerkiksi vesiosuuskunnalla ei ole ollenkaan vahvistettua toiminta-aluetta. Tällöin liittyminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Viranomaisella ei tällaisella alueella ole velvollisuutta eikä mahdollisuuttakaan valvoa liittymistä tai kehottaa kiinteistöjen omistajia liittymään alueella oleviin verkostoihin. Kiinteistönomistaja saa vapaasti valita, liittykö se alueella olevaan verkostoon vai järjestääkö vesihuollon kiinteistökohtaisin ratkaisuin. Riihimäellä tällainen vesiosuuskunta on Talteen vesiosuuskunta Talteentien ympäristössä.

4.1. Vahvistetut vesijohto- ja jätevesiviemärien toiminta-alueet ja liittymisten tilanne tällä hetkellä

Laajin vahvistettu toiminta-alue on Riihimäen Veden verkostoilla, jotka kattavat lähinnä asemakaavoitetun alueen. Sen lisäksi Riihimäen kaupungin alueella on kaksi vesiosuuskuntaa, joille on vahvistettu toiminta-alueet, Riutta-Hiivola-Herajoen vesiosuuskunta, joka ulottuu osittain Lopen kunnan alueelle sekä Siirtolan vesiosuuskunta, joka on osittain Hausjärven kunnan alueella.

Seuraavassa kuvassa (kuva 10) on esitetty sinisellä Riihimäen Veden toiminta-alueet ja violetilla Siirtolan ja Riutta-Herajoki-Hiivolan vesiosuuskuntien toiminta-alueet. Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alue on kartassa ylhäällä ja Riutta-Herajoki-Hiivolan alue vasemmalla.

Kuva 10. Vahvistetut vesi- ja jätevesiverkoston toiminta-alueet Riihimäellä. (Riihimäen kaupunki, Kartta- ja tonttiyksikkö) Ei mittakaavassa!

4.1.1. Riihimäen veden toiminta-alue

Riihimäen Veden vesihuoltolaitoksen toiminta-alueet on vahvistettu Riihimäen kaupunginvaltuustossa 4.3.2013. Vesijohto- ja jätevesiviemäriin toiminta-alueet ovat yhtenevät (Riihimäen Veden internetsivut). Riihimäen Vedellä ei ole tarkkaa tietoa liittyneiden asukkaiden määrästä. Noin seitsemän prosenttia Riihimäen asukkaista asuu asemakaava-alueen ulkopuolella. Vuoden 2014 lopussa Riihimäellä on ollut asukkaita 29 350. (sähköpostitiedonanto Sirpa Aulio 1.2.2016)

Koska Riihimäen Vedellä ei ole ajantasaista tietoa toiminta-alueellaan olevista liittymättömistä kiinteistöistä, ympäristönsuojeluyksikkö on yrittänyt selvittää liittymättömiä kiinteistöjä valvontaa varten muun muassa vuosina 2006 ja 2010. Vuonna 2012 ympäristönsuojeluyksikkö on lähettänyt kehotuskirjeitä 20 kiinteistölle, joista kokonaan verkostoon liittymättömiä kiinteistöjä oli kuusi kappaletta, vesijohtoverkostoon liittymättömiä 13 kiinteistöä ja jätevesiverkostoon liittymättömiä kiinteistöjä yksi kiinteistö. Valvontatyössä on kuitenkin tullut ilmi, että liittymättömiä kiinteistöjä on enemmänkin. Tarkan tilanteen selvittämiseksi Riihimäen Veden tulisi selvittää liittymättömien kiinteistöjen tilanne toiminta-alueellaan.

4.1.2. Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alue

Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alue on osittain Hausjärven kunnan puolella. Riihimäen ympäristönsuojeluviranomainen valvoo liittymistä vain Riihimäen kaupungin alueella olevan vahvistetun toiminta-alueen osalta. Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alue-rajaukset on vahvistettu Riihimäen kaupungin puolella sijaitsevalta osaltaan Riihimäen kaupunginvaltuustossa 11.6.2012 § 60. Päätöksestä ei ole valitettu, joten se on tullut lainvoimaiseksi valitusajan jälkeen. Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alue-rajauksen sisällä on Riihimäen kaupungin alueella 40 kiinteistöä, jolla on osoite (Trimble Locus, kiinteistörekisteri-sovellus, tilanne 10.9.2015). Näin ollen toiminta-alueella on Riihimäen puolella 40 kiinteistöä, joilla on liittymisvelvollisuus vesiosuuskunnan verkostoihin.

Ympäristönsuojeluyksikkö on kartoittanut liittymisten tilanteen toiminta-alueella hyvässä yhteistyössä Siirtolan vesiosuuskunnan kanssa, ja alueella oli 16 kiinteistöä, jotka eivät liittymisvelvollisuudesta huolimatta olleet liittyneet verkostoihin joko vesijohdon tai jäteveden osalta tai eivät olleet liittyneet kumpaankaan. Liittymättömiä kiinteistöjä on kevästä 2014 alkaen kirjeitse kehoitettu liittymään vesiosuuskunnan verkostoon tai hakemaan liittymisvelvollisuudesta vapautusta.

Vapautushakemuksia on saapunut 16 ja ne on kaikki käsitelty. Yksi kiinteistö on vesiosuuskunnalta lokakuussa 2015 saadun tiedon mukaan liittymässä vapaaehtoisesti. Käsitellyistä 15 hakemuksesta seitsemässä tapauksessa vapautusta ei myönnetty vaan kiinteistöä velvoitettiin liittymään verkostoihin. Liittymiselle annettiin päätöksessä kohtuullinen määräaika. Vapautuksia myönnettiin yhdeksälle kiinteistölle, näistä kolmessa tapauksessa kyseessä oli ns. kantoveden varassa oleva kiinteistö, eli kiinteistö jossa ei ole ollenkaan vesijohtoa eikä viemärintä. Näille kiinteistöille vapautus myönnettiin toistaiseksi voimassa olevana.

Ehtona vapautuspäätöksissä on, että mikäli olosuhteet kiinteistöllä merkittävästi muuttuvat siten, että vesihuoltolain vapauttamisen edellytykset eivät enää täyty, on kiinteistö velvollinen liittymään välittömästi vesijohto- ja jätevesiviemäriverkostoon. Päätöksessä on vielä tarkennettu, että olosuhteiden merkittäväksi muutokseksi katsotaan

esimerkiksi kiinteistön omistajan vaihtuminen tai nykyisten rakennusten varustetason tai veden käytön lisääntyminen.

Viidessä tapauksessa hakijalle myönnettiin määräaikainen vapautus liittymisestä. Näissä tapauksissa kyseessä oli pääsääntöisesti kiinteistö, joissa jätevesijärjestelmä oli hiljattain uusittu. Vapautukselle myönnettyä määräaikaa harkittiin päätöksessä siten, että jätevesijärjestelmän investoinnille tulee kohtuullinen kuoletusaika. Kohtuulliseksi investoinnin kuoletusajaksi on päätöksissä arvioitu noin kymmenen vuotta jätevesijärjestelmän asentamisesta.

4.1.3. Riutta-Herajoki-Hiivolan toiminta-alue

Riutta-Herajoki-Hiivolan vesiosuuskunnassa on 120 jäsentä (kiinteistöä), joista 32 sijaitsee Lopen kunnan puolella. Riutta-Herajoki-Hiivolan toiminta-alueella Riihimäen kaupungin puolella on ympäristönsuojeluyksikön tietojen mukaan 42 kokonaan liittymätöntä kiinteistöä. Toiminta-alueen osalta on käsitelty vuonna 2009 23 vapautushakemusta, joista 18 tapauksessa on myönnetty toistaiseksi voimassa oleva vapautus liittymisvelvollisuudesta.

Yhdessä tapauksessa on myönnetty vapautus vesijohtoverkoston liittymisestä, mutta on edellytetty liittymistä jätevesiverkoston. Yhdessä tapauksessa vapautusta ei myönnetty vesijohto- eikä jätevesiviemäriverkoston osalta vaan kiinteistöä on edellytetty liittymään verkostoihin vuoden 2013 loppuun mennessä. Kaikki vapautukset on myönnetty toistaiseksi voimassa olevina vapautuksina, yhdessä tapauksessa on edellytetty liittymistä jos kiinteistö otetaan vakituiseen asuinkäyttöön. Kolmessa tapauksessa on todettu, ettei liittymisvelvollisuutta ole, koska vesiosuuskunta ei ole rakentanut verkostoa kyseisille kiinteistöille.

4.2. Vesihuoltolaitoksen hulevesiviemäröinnin alueen liittymistilanne

Riihimäen Vedellä ei ole minkäänlaista tietoa liittyneistä kiinteistöistä hulevesiviemäröinnin osalta. Osuuskuntien alueilla erillistä hulevesiviemäröintiä ei ole rakennettu. Hulevesiviemäröinnin liittymistilanteen valvonta edellyttää, että Riihimäen Vesi selvittää hulevesiviemäröinnin alueella sijaitsevat kiinteistöt, jotka eivät ole liittyneet verkostoon. Tämän jälkeen Riihimäen Veden tulisi tiedottaa liittymättömiä kiinteistöjä liittymisvelvollisuudesta hulevesiviemäriverkoston.

Mikäli kiinteistöt eivät tiedotuksesta huolimatta liity verkostoon, voi ympäristönsuojeluviranomainen kehottaa ja tarvittaessa velvoittaa kiinteistöjä liittymään. Hulevesiviemäriverkoston liittymishalukkuutta voi merkittävästi ohjata vesihuoltolaitoksen maksupolitiikalla, jossa hulevesien erillisviiemäröinti on tehty asiakkaan kannalta houkuttelevammaksi kuin sekaviiemäröinti.

5 VESIHUOLLON VALVONTAAN LIITTYVIEN PROSESSIEN TUNNISTAMINEN, KUVAAMINEN JA PROSESSIEN KEHITTÄMISEHDOTUKSET

5.1. Tavoitteet

Vesihuollon valvontaan liittyvien prosessien kehittämisen yleisinä tavoitteina ovat JOKKE-hankkeen mukaisesti muun muassa

- toiminta / prosessikuvausten laatiminen, vastuuhenkilöiden ja yhteistyöorganisaatioiden määrittely
- päällekkäisten toimintojen karsiminen
- resurssien tehokas käyttö
- tiedonhallinnan kehittäminen
- hiljaisen tiedon siirtäminen
- viestinnän ja tiedonkulun kehittäminen
- asiakaspalvelun laadun kehittäminen, kuntalaisnäkökulman huomioiminen palvelujen tuottamisessa
- sähköisten palveluiden kehittäminen.

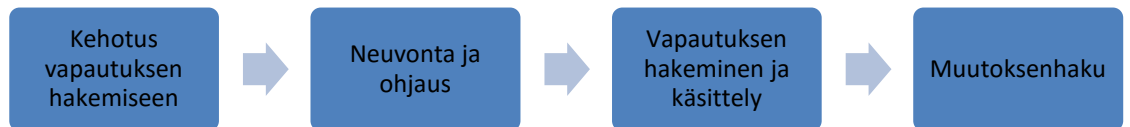
Vesihuoltolain mukaisen valvonnan yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite on helppo johtaa suoraan vesihuoltolaista. Vesihuoltolain tavoitteena on sen ensimmäisen pykälän mukaisesti turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi. Tämä on siis myös vesihuoltolain mukaisen valvonnan tavoite.

Valvonnan varsinaisia asiakkaita ovat tästä tavoitteesta hyötyvät kuntalaiset. Valvonnan välittömiä asiakkaita ovat aina kulloisenkin valvontatoimen kohteena olevat asiakkaat, mutta valvonnan vaikuttavuustavoitteen kannalta olennaista on saavuttaa asiakastyytyväisyys nimenomaan valvonnan varsinaisen asiakkaan kannalta. Tällöin tulee väistämättä tilanteita, jolloin samalla prosessilla on useita asiakkaita, joiden edut voivat olla vastakkaiset.

Valvonnan vaikuttavuustavoitteen kannalta olennaisia prosesseja ovat vapautushakemusten käsittely ja vapautusten jälkivalvonta. Muut prosessit tukevat näiden prosessien toteutumista. Vapautushakemusten käsittelyn prosessi täyttäisi parhaiten ydinprosessin edellytykset.

Ainakin Riihimäen alueella vapautushakemuksia vesihuoltolaitoksen verkostoon liittymisestä tulee spontaanisti hyvin harvoin. Vapautushakemuksia edeltää yleensä valvontaviranomaisen lähettämä kehoitus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta. Kiinteistönomistajat eivät joko ole tietoisia liittymisvelvollisuudesta tai eivät syystä tai toisesta hae vapautusta ennen viranomaisen kehoitusta. Rajallisten resurssien takia Riihimäellä on kohdistettu liittymisvelvollisuuden valvontaa projektiluonteisesti rajatuille alueille kerrallaan.

Ennen varsinaisen vapautushakemuksen jättämistä asiakas voi olla yhteydessä ympäristötarkastajaan ja kysyä neuvoja puhelimitse, sähköpostitse tai käymällä paikan päällä. Vapautushakemukselle ei ole olemassa virallista lomaketta, vaan hakemus voi olla vapaamuotoinen, kunhan siitä selviää vapautuksen myöntämisen kannalta olennaiset asiat. Ympäristönsuojeluyksiköllä on käytössään vapautushakemuslomakemalli, jota asiakas voi halutessaan käyttää.

Kuvio 2. Vapautuksen hakemisen yksinkertainen prosessikuvaus

Ympäristönsuojelun toimintasuunnitelmassa vuodelle 2016 on määritelty ympäristönsuojeluyksikön ydinprosesseiksi:

- Luvat, ilmoitukset ja rekisteröinnit
- Yleinen laillisuusvalvonta
- Ympäristön tilan seuranta ja tiedon hallinta
- Sidosryhmäyhteistyö, yhteistyöhankkeet
- Tiedotus, valistus, neuvonta, koulutus
- Kaupungin ympäristöpolitiikka ja ympäristöjärjestelmätyö (Ympäristönsuojelun toimintasuunnitelma 2016).

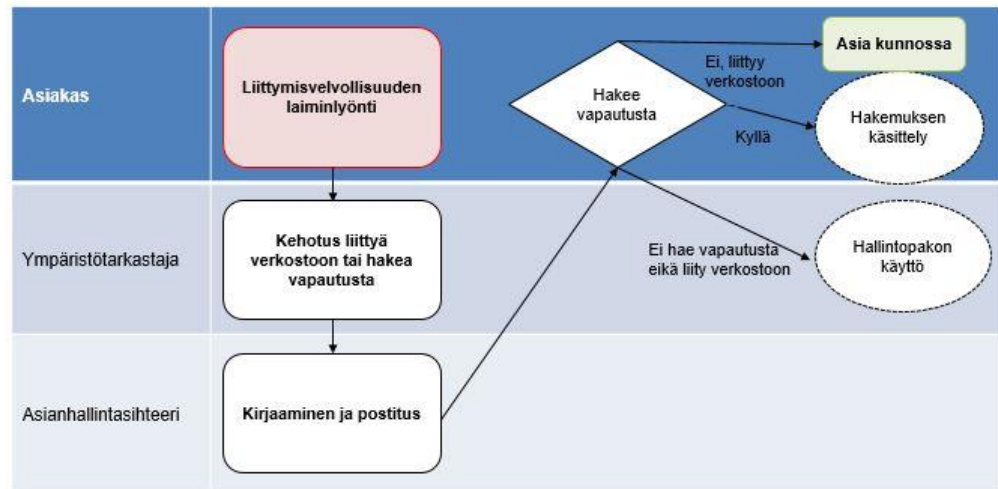
Vesihuollon vapautushakemusten käsittelyn prosessi kuuluu lupien, ilmoitusten ja rekisteröintien prosesseihin ja liittymistilanteen yleinen valvonta yleiseen laillisuusvalvontaa. Nämä kaikki on siis määritelty yksikön ydinprosesseiksi.

5.2. Kehottaminen vapautuksen hakemiseen

Kun valvontaviranomaisen tietoon on tullut, että kiinteistö on laiminlyönyt velvollisuutensa liittyä vesihuoltolaitoksen verkostoon, on viranomaisen kehotettava kiinteistön omistajaa tai haltijaa liittymään verkostoon tai hakemaan vapautusta verkostoon liittymisestä. Prosessin alkuna eli herätteenä toimii siis kiinteistönomistajan laiminlyönti, joka jollain tavalla, usein valvontaviranomaisen omien selvitysten perusteella tai vesihuoltolaitoksen ilmoituksesta tulee valvontaviranomaisen tietoon. Prosessi päättyy kiinteistön liittymiseen verkostoon tai jatkuu vapautushakemuksen käsittelyn prosessiin tai hallintopakoprosessiin. Hallintopakoprosessiin päädytään, jos kiinteistöä ei liitetä verkostoon eikä haeta vapautusta liittymisvelvollisuudesta annettuun määräaikaan mennessä.

Prosessin nimi: Kehotus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta (vesihuoltolain mukainen liittyminen)
 Prosessin omistaja: Ympäristötarkastaja

www.riihimaki.fi

Kuva 11. Prosessikaavio -uimarata, kehotus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta (vesihuoltolain mukainen liittyminen)

Prosessikaavio (kuva 11) ja prosessin vaihekuvaus ovat liitteenä 1. Vaihekuvauksessa on tarkennettu prosessin eri vaiheita ja kuvattu muun muassa prosessin eri vaiheissa syntyvät dokumentit.

5.2.1. Prosessin tavoitteet, kehittämiskohteet ja kehitysehdotukset

Prosessin tavoitteena on saada kehotettua kaikkia vesihuoltolaitosten toiminta-alueilla sijaitsevia, vielä liittymättömiä kiinteistöjä joko liittymään verkostoihin tai hakemaan vapautusta. Kehottamisprosessia nopeuttaisi ja helpottaisi, jos vesihuoltolaitokselta olisi saatavilla ajantasainen tieto liittymistilanteesta. Tämä edellyttäisi vesihuoltolaitokselta ja ympäristönsuojeluviranomaiselta yhteistyötä järjestelmien käytössä ja kehittämisessä.

Sähköisen asioinnin käyttöönotto esimerkiksi kehotuksen lähettämisessä voisi nopeuttaa prosessia joillakin päivillä. Kirjaamisen osalta kehitysehdotukset ovat samanlaiset kuin vapautushakemuksen käsittelyprosessissa, eli päällekkäisen kirjaamisen vähentäminen.

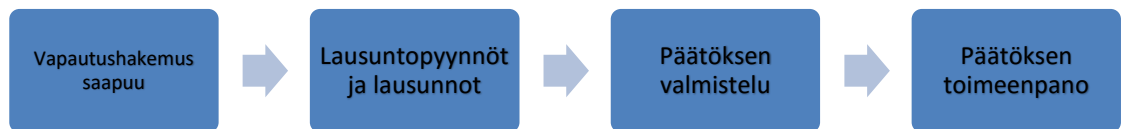
5.2.2. Prosessin mittarointi ja ehdotus prosessin mittariksi

Prosessin mittariksi ehdotan vuosittain seurattavaksi lähetettyjen kehotusten määrää. Tätä voidaan verrata tiedossa olevien liittymisvelvollisuuden laiminlyöneiden kiinteistöjen määrään. Toinen ehdotus on seurata kehotusten lopputulosta seuraamalla saapuneiden vapautushakemusten määrää ja verkostoihin kehotuksen johdosta

liittyneiden kiinteistöjen määrää. Kaksi viimeisintä tosin ovat sikäli huonoja mittareita, että niihin ympäristönsuojeluyksikön toiminnalla ei voida suoraan vaikuttaa.

5.3. Vapautushakemuksen käsittely

Varsinaisen vapautushakemuksen käsittely alkaa siitä, kun vapautushakemus saapuu ympäristönsuojeluyksikköön. Vesihuollon vapautushakemuksen käsittelyn prosessi on rajattu niin, että se alkaa vapautushakemuksen saapumisesta ja päättyy valmiin päätöksen toimeenpanoon (prosessin rajaus).

Kuvio 3. Vapautushakemuksen käsittelyn yksinkertainen prosessikuvaus

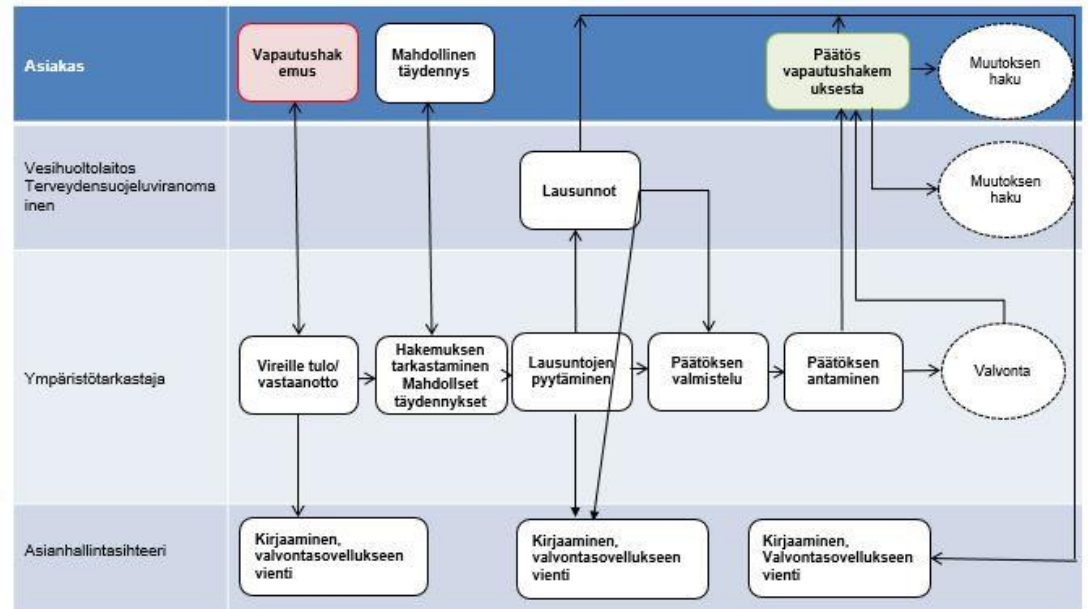
Hallintolain 23 a) pykälän mukaan viranomaisen on määriteltävä toimialansa keskeisissä asiaryhmissä odotettavissa oleva käsittelyaika sellaisille päätöksille, jotka voivat tulla vireille vain asianosaisen aloitteesta. Kuntaliiton ohjeistuksessa ympäristönsuojeluviranomaisen päätöksistä on tässä yhteydessä mainittu ympäristölupa ja maa-aineslupa. Mielestäni myös vesihuoltolain mukaisesta vapautushakemuksesta tehtävä päätös soveltuisi tähän tulkintaan. Tällä hetkellä ympäristönsuojeluyksikössä ei ole määritelty vesihuoltolain mukaisen vapautushakemuksen keskimääräistä käsittelyaikaa, mutta asiakkaalle on pyydettyäessä annettu arvio käsittelyajasta.

Käsittelyaikaan vaikuttavat hakemuksen laatu, lausuntopyynnön ja vesihuoltolaitoksen kuulemisen aikataulut sekä ympäristötarkastajan työtilanne. Mikäli hakemukseen täytyy pyytää täydennyksiä, se hidastaa hakemuksen käsittelyä jopa useilla viikoilla riippuen siitä, kuinka nopeasti asiakas toimittaa pyydetyt täydennykset. Yleensä täydennysten toimittamiselle annetaan noin kahden viikon määräaika. Täydennyspyynnössä on hallintolain 33 pykälän mukainen maininta, ettei täydennyspyynnölle annetun määräajan noudattamatta jättäminen estä asian ratkaisemista. Määräaikaa voidaan kuitenkin hallintolain mukaisesti asianosaisen pyynnöstä pidentää, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.

Siitä kun mahdolliset täydennykset ovat saapuneet, käsittelyaikaan vaikuttaa lausunnon ja vesihuoltolain kuulemisen aikataulu. Näiden toimittamiselle on yleensä annettu noin kuukauden määräaika. Tämän jälkeen varsinainen päätös voidaan valmistella. Realistinen arvio hakemuksen todennäköiselle käsittelyajalle on mielestäni noin kaksi kuukautta. Päätös on mahdollista saada käsiteltyä myös nopeammin, jos lausunto ja kuuleminen saadaan nopeammassa aikataulussa ja

ympäristötarkastajan työtilanne sallii päätöksen ripeän valmistelun. Vapautushakemuksen käsittelyn prosessin prosessikaavio (kuva 12) ja vaihekuvaus ovat liitteenä 2.

Prosessin nimi: Vesihuoltolain 11 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely
Prosessin omistaja: Ympäristönsuojeluyksikkö, ympäristötarkastaja

Kuva 12. Prosessikuvaus -uimarata, Vesihuoltolain 11 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely

Vapautushakemukset saapuvat useimmiten postitse paperilla ympäristönsuojeluyksikköön, jolloin asianhallintasihteeri ottaa hakemuksen vastaan, kirjaa ja skannaa sen pdf-muotoisena Kuntatoimiston diaariohjelmaan sekä kirjaa hakemuksen ja liittää pdf-muotoisen hakemuksen Trimble Locus valvontasovellukseen. Valvontasovellukseen vieminen edellyttää, että asialle on luotu sovellukseen lupakohte. Lupakohteeseen liitetään mahdollinen asialle aiemmin luotu valvontakohte. Kirjaamisen jälkeen asianhallintasihteeri vie paperisen hakemuksen ympäristötarkastajalle.

Ympäristötarkastaja tarkastaa hakemuksen, ja jos siinä on puutteita, ympäristötarkastaja laatii yksilöidyn täydennyspyynnön (word) ja tallentaa sen koneensa levyasemalle. Asianhallintasihteeri skannaa ja kopioi täydennyspyynnön, kirjaa sen diaariin ja Trimble Locus valvontasovellukseen sekä lähettää alkuperäisen asiakirjan asiakkaalle ja tuo kopion ympäristötarkastajalle.

Kun mahdollinen täydennys saapuu, asianhallintasihteeri skannaa ja kirjaa sen diaariin ja valvontasovellukseen ja tuo sen ympäristötarkastajalle. Täydennysten jälkeen ympäristötarkastaja laatii terveysuojeluviranomaiselle osoitetun lausuntopyyntö ja

vesihuoltolaitokselle osoitetun kuulemiskirjeen. Nämä toimitetaan sähköpostitse vastaanottajille ja kirjataan diaariin ja valvontasovellukseen. Lausuntopyyntöissä ja kuulemiskirjeissä on määräaika mahdollisen lausunnon tai mielipiteen toimittamiselle.

Ympäristötarkastaja voi valmistella päätöksen kun mahdollinen lausunto ja vesihuoltolaitoksen kannanotto ovat saapuneet tai niille annettu määräaika on mennyt umpeen. Jos lausunnossa tai kannanotossa on jotain joka edellyttää vielä kiinteistönomistajan kuulemista, esimerkiksi puutteita talousveden tutkimustuloksissa, voidaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle varata vielä tilaisuus tulla kuulluksi asiassa.

Ympäristötarkastaja valmistelee päätöksen Kuntatoimiston Viranhaltijan päätössovelluksessa, merkitsee päätöksen valmiiksi ja arkistoi sen, jolloin tieto päätöksestä menee myös Kuntatoimiston Diaariohjelmaan. Ympäristötarkastaja tulostaa päätöksen, allekirjoittaa sen ja toimittaa sen asianhallintasihteerille, joka skannaa sen ja vie liitteeksi diaariin sekä ympäristövalvontasovellukseen. Ympäristötarkastaja tulostaa päätökseen liittyvän muutoksenhakuosoituksen tai ohjeistaa valitusosoituksen tulostamisessa asianhallintasihteriä.

Asianhallintasihteri postittaa muutoksenhakuosoituksella varustetun päätöksen asiakkaalle ja muille asianosaisille, tarvittaessa todisteellisenä tiedoksiantona. Vesihuoltolaitokselle ja terveydenhuoltoviranomaiselle päätös voidaan toimittaa myös sähköpostilla. Paperinen päätöskopio muutoksenhakuosoituksineen arkistoidaan ympäristötarkastajan huoneessa olevaan mappiin.

5.3.1. Prosessin tavoitteet, kehittämiskohteet ja kehitysehdotukset

Tavoitteena prosessille on lyhentää käsittelyyn kuluvaa aikaa ja ylläpitää päätösten korkeaa laatua.

Merkittävä kehityskohde olisi asiakirjahallinnon yksinkertaistamisessa. Koska kaupungin virallinen arkistointimenetelmä on paperinen arkistointi, on toistaiseksi pakko käyttää ja säilyttää myös paperiset versiot asiakirjoista. Samoin Kuntatoimiston diaariohjelma on kaupungin päätösten mukaisesti virallinen asiakirjahallintaohjelma, joten asiakirjat on ainakin toistaiseksi pakko kirjata myös sinne.

Trimble Locus on taas ympäristönsuojeluyksikön omaa toimintaa merkittävästi tukeva paikkatietopohjainen sovellus, joten asiakirjojen kattava tallennus ja tietojen vienti valvontasovellukseen on olennaista työn tekemisen sujuvuuden kannalta. Kun järjestelmä saadaan paremmin käyttöön, se mahdollistaa esimerkiksi sähköisen asioinnin.

5.3.2. Prosessin mittarointi ja ehdotus mittareiksi

Ehdotuksena prosessin mittariksi esitän vapautushakemuksen käsittelyaikaa. Tarkemmin rajattuna tällä tarkoitetaan sitä aikaa, joka kuluu vapautushakemuksen käsittelyssä valmiin päätöksen lähetyspäivään siitä päivästä kun vapautushakemus mahdollisine täydennyksineen on saapunut ympäristönsuojeluyksikköön. Mahdollisten hakemukseen tarvittavien täydennysten pyytämiseen kuluva aika ei laskettaisi mukaan tähän aikaan, koska ympäristönsuojeluyksikön vaikutusmahdollisuudet hakemusten laatuun, täydennysten sisältöön ja täydennysten toimittamisaikatauluun ovat rajalliset.

Hakemuksen käsittelyaika siitä, kun riittävät hakemusasiakirjat ovat saapuneet, kertoo mittarina enemmän niistä asioista, joihin prosessin kehittämällä voidaan ympäristönsuojeluyksikössä vaikuttaa. Prosessin keston kohdistuva mittari myös mittaisi sitä asiaa, johon prosessin kehittämisen tavoitteessa tähdätään, eli prosessin kesto.

Tuotokseen liittyväksi mittariksi esitän lisäksi päätösten pysyvyyttä valitusasteissa. Eli niiden päätösten osuutta, joissa ympäristötarkastajan päätös on pysynyt ennallaan valitusasteissa, verrattuna kaikkiin ympäristötarkastajan päätöksiin, joista on valitettu. Tällä mittarilla voidaan mitata prosessin tavoitteen mukaista prosessin tuotoksen laatua.

5.4. Jätevesien johtamisen ja käsittelyn riittävyyden arviointi

Jätevesien johtamisen ja käsittelyn riittävyyden arviointi tehdään vapautushakemuksen käsittelyn päätösharkinnan yhteydessä. Periaatteessa jätevesien johtamisen ja käsittelyn riittävyyttä ei tarvitsisi arvioida, jos on selvää, ettei liittyminen ole kohtuutonta. Jätevesien asianmukainen käsittely on vapautuksen myöntämisen lisäedellytys, jonka täytyy täytyä liittymisen kohtuuttomuuden lisäksi. Eli ellei liittyminen ole kohtuutonta, ei jätevesien käsittelyn järjestelyllä ole päätöksen lopputuloksen kannalta merkitystä.

Käytännössä kuitenkin jätevesien johtamisen ja käsittelyn riittävyys arvioidaan päätösharkinnan yhteydessä koska sillä voi usein olla merkitystä liittymisen kohtuuttomuutta harkittaessa.

Yleensä jätevesien käsittelyn riittävyyden arviointi tehdään vapautushakemuksessa olevien tietojen perusteella. Mikäli vapautushakemuksessa olevat tiedot olemassa olevasta jätevesien käsittelyjärjestelmästä ovat puutteelliset, pyydetään hakijaa täydentämään hakemusta tältä osin. Tarvittaessa voidaan myös etsiä tarkempia tietoja viranomaisen omista tietojärjestelmistä, mikäli niitä löytyy. Mikäli esimerkiksi alkuperäisiä suunnitelma-asiakirjoja ei enää löydy, voidaan asiakasta pyytää toimittamaan selvitys nykyisestä jätevesien käsittelyjärjestelmästä.

Arvio järjestelmän riittävydestä tehdään järjestelmän tyyppin ja iän perusteella, esimerkiksi näytteenottoa jäteveden puhdistustuloksista ei ole yleensä edellytetty. Joissain tapauksissa viranhaltija voi myös tehdä tarkastuksen kohteessa, mutta ainakaan Riihimäellä tämä ei ole kovin yleistä. Tarkastus voi olla perusteltu, jos täydennyspyynnöstä huolimatta asiakas ei toimita riittävää selvitystä nykyisestä jätevesien käsittelyjärjestelmästä tai muutoin on epäily siitä, ettei jätevesien käsittelyjärjestelmä vastaa vapautushakemuksessa esitettyä. Tarkastuksen tarve voisi olla erityisesti silloin, kun on todettu kohtuuttomuuden muutoin täyttyvän ja on tarpeen harkita lisäedellytyksenä jätevesien käsittelyjärjestelmän riittävyttä.

Jätevesien käsittelyjärjestelmän puhdistustuloksen arviointi on mahdollista myös jätevesinäytteitä analysoimalla. Ohjeistus menettelyksi puhdistustuloksen arvioimiseksi jätevesinäytteitä analysoimalla on esitetty Ympäristöministeriön julkaisemassa Ympäristöoppaassa 2011, Haja-asutuksen jätevedet – Lainsäädäntö ja käytännöt. Ohjeistus on julkaisun liitteenä.

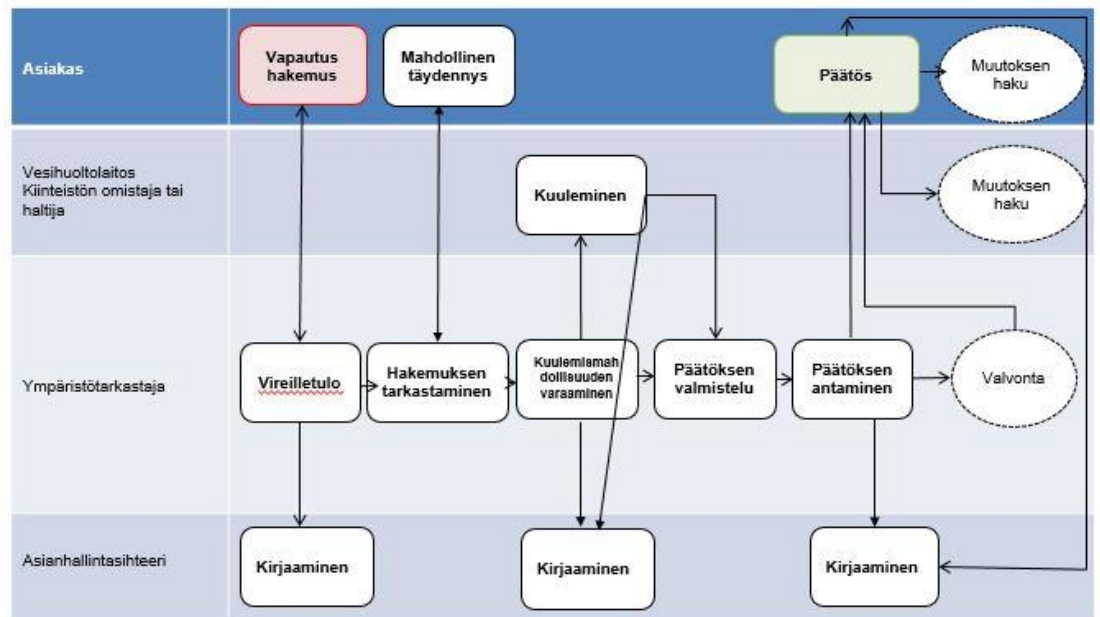
Käytännössä jätevesijärjestelmien puhdistustulosten arviointi näytteenottoa hyödyntämällä on harvinaista, koska jäteveden käsittelyjärjestelmistä ympäristöön pääsevä kuormitus vaihtelee suuresti ajankohdan ja järjestelmään johdettavan vesimäärän mukaan ja luotettavien näytteiden saamiseksi seuranta tulisi tehdä pitkäaikaisesti. Tällaiseen näytteenottoon ei viranomaisilla ole resursseja ja harvoin tulee tilanteita, joissa olisi kohtuullista myöskään edellyttää näytteenottoa asiakkaan kustannuksella.

Jätevesien käsittelyjärjestelmän riittävyyden arvioinnista ei laadittu prosessikuvausta tämän työn yhteydessä, koska se on harvoin tapahtuva ja tapauskohtaisesti kovin vaihteleva prosessi.

5.5. Hulevesiviemäriin liittämiselvöllisyydestä vapauttaminen

Hulevesiviemäriin liittämiselvöllisyydestä vapauttamisen edellytyksistä säädetään vesihuoltolain 17 c §:ssä. Alla olevassa prosessikuvauksessa on kuvattu prosessin kulku, kun ympäristölautakunnan päätösvalta on siirretty ympäristötarkastajalle.

Prosessin nimi: Vesihuoltolain 17 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely (hulevesi)
 Prosessin omistaja: Ympäristönsuojeluyksikkö, ympäristötarkastaja

Kuva 13. Prosessikaavio – uimarata, vesihuoltolain 17 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely (hulevesi)

Prosessikaavio ja prosessin vaihekuvaus ovat liitteenä 3. Vaihekuvauksessa on selitetty prosessin vaiheet ja muun muassa kuvattu eri vaiheissa syntyvät dokumentit.

5.5.1. Prosessin kehittämisehdotukset ja mittarointi

Hulevesien osalta vesihuoltolain 17 c – pykälän mukaisista vapautushakemuksista ei ole vielä käytännön kokemusta, koska hulevesiverkostoon liittyneitä kiinteistöjä ei ole vielä valvottu. Vesihuoltolaitoksella ei ole tietoja hulevesiverkostoon liittyneistä kiinteistöistä, joten myöskään liittymättömiä kiinteistöjä ei ole tiedossa. Prosessin kehittämiskohteet tulevat siis esiin vasta kun prosessi saadaan käyttöön.

Todennäköisesti osa kehittämiskohteista on samoja asiakirjahallintaan ja sähköiseen asiointiin liittyviä kehittämiskohteita kuin muissakin tässä työssä käsitellyissä prosesseissa. Varsinaista valvontaa helpottaisi huomattavasti vesihuoltolaitokselta saatava ajantasainen tieto liittymistilanteesta.

5.6. Lausunto valituksen johdosta

Kuntalaissa tyypillinen muutoksenhakekeino kunnan viranomaisen päätöksiin on oikaisuvaatimus ja kunnallisvalitus. Kuntalain muutoksenhakekeinot ovat kuitenkin toissijaisia erityislakeihin nähden. Erityislainsäädäntöön (kuten ympäristönsuojelulaki, vesihuoltolaki, maaineslaki) perustuvien päätösten yleinen muutoksenhakekeino on kunnallisvalituksen sijaan hallintovalitus. Hallintovalituksen voi tehdä vain lopullisesta ratkaisusta, ei asian toimeenpanoon tai valmisteluun liittyvästä päätöksestä. (Hallintovalitus ja muutoksenhaku, Kuntaliitto 2012)

Vesihuoltolain mukaista vapautushakemusta koskevasta päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksisaantiajan laskeminen riippuu päätöksen lähetystavasta. Velvoittavat päätökset (eli jos esimerkiksi vapautusta ei myönnetä, vaan veloitetaan liittymään) lähetetään asianosaiselle todisteellisella tiedoksiannolla. Tällöin tiedoksisaantipäivä on todellinen tiedoksisaantipäivä, jolloin vastaanottaja on vastaanottanut päätöksen. Eivelvoittavat päätökset (vapautus myönnetään) lähetetään tavallisella kirjeellä. Tällöin päätös katsotaan tietoon saaduksi seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä.

Valitusoikeus on vesihuoltolain 33 pykälän mukaan

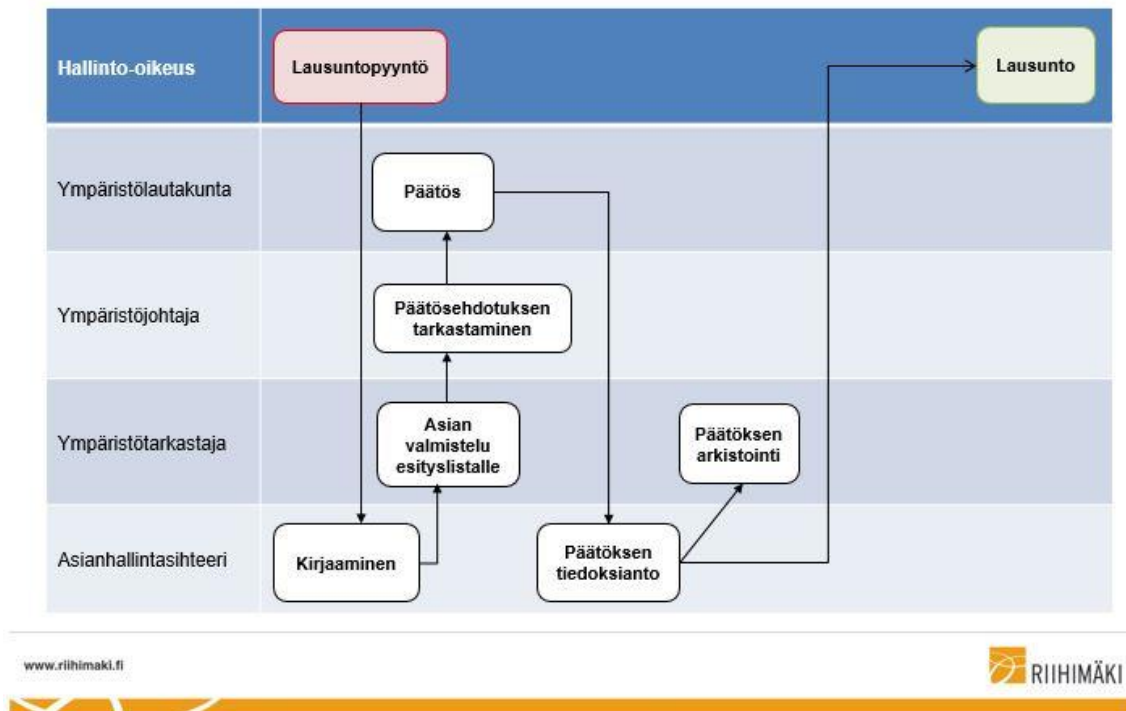
- sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea;
- kunnalla;
- valvontaviranomaisella;
- asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

Valvontaviranomaisella on lisäksi oikeus valittaa sellaisesta päätöksestä, jolla hallinto-oikeus on muuttanut sen tekemää päätöstä tai kumonnut päätöksen.

Hallinto-oikeus pyytää valituksen johdosta ympäristölautakunnan lausunnon. Hallinto-oikeuden ratkaisusta voi valittaa vielä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO), jolloin KHO kuulee lautakuntaa valituksen johdosta. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta ei voi enää valittaa. Prosessi alkaa lausuntopyynnöstä, joka saapuu hallinto-oikeudelta ympäristönsuojeluyksikköön ja prosessi päättyy valmiiseen hallinto-oikeudelle toimitettavaan lausuntoon. Prosessin omistaja on ympäristötarkastaja, joka toimii lausunnon valmistelijana.

Prosessin nimi: Lausunto valituksen johdosta (vesihuoltolain mukainen valitusasia)
Prosessin omistaja: Ympäristötarkastaja

Kuva 14. Prosessikuvaus - uimarata, lausunto valituksen johdosta (vesihuoltolain mukainen valitusasia)

Prosessikuvaus vaihekuvauksineen on liitteenä 4. Vaihekuvaussivulla on kuvattu prosessin vaiheita tarkemmin ja lueteltu muun muassa prosessin eri vaiheissa syntyvät dokumentit.

5.6.1. Prosessin kehittämisehdotukset ja mittarointi

Nykyisessä muodossaan prosessin merkittävimmät kehittämiskohdat ovat asiakirjahallinnan tehostamisessa ja sähköisen asiakirjahallinnan kehittämisessä. Prosessin mittaamiseen selkein vaihtoehto on lausuntopyynnön käsittelyajan mittaaminen. Käsittelyaikaan merkittävimmin vaikuttava tekijä on lautakunnan kokousaikataulu. Lautakunta kokoontuu noin kerran kuukaudessa ennalta sovittuina päivinä, yleensä kuukauden viimeisenä torstaina.

Lautakunnalle lähetettävä esityslista valmistellaan niin, että se on valmis kokousta edeltävällä viikolla. Lausunnon tulee siis olla valmis esityslistalle kokousta edeltävän viikon keskiviikkona. Tavoitteeksi mittarille esitetään, että lausuntopyyntö valmistellaan lausuntopyyntöä seuraavan ympäristölautakunnan kokouksen esityslistalle, jos se esityslistan koostamisen aikataulun kannalta on mahdollista. Tällöin lausunnon antamisessa menee normaalisti noin parista viikosta reiluun kuukauteen.

Jos lausunnon antamisen prosessia halutaan merkittävästi nopeuttaa, ympäristölautakunta voi päätöksellään siirtää lausunnon antamisen

toimivallan esimerkiksi ympäristötarkastajalle tai ympäristöjohtajalle. Tämä nopeuttaisi merkittävästi lausunnon antamista, koska lausunnon käsittely ei olisi riippuvainen lautakunnan aikatauluista. Tällöin lausunnon käsittelyaika voisi olla työtilanteesta riippuen muutamia päiviä.

5.7. Arviointi kiinteistön liittämistä vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolain vuoden 2014 muutoksessa vesihuoltolaissa on lueteltu ne edellytykset, joiden täytyessä taajaman ulkopuolisella kiinteistöllä ei ole liittymisvelvollisuutta vesihuoltolaitoksen vesijohto- tai jätevesiviemäriverkostoon. Edellytysten täytyessä kiinteistö on automaattisesti vapautettu liittymisvelvollisuudesta. Kiinteistön omistaja vastaa edellytysten täyttymisestä. Liittymisvelvollisuutta vesihuoltolaitoksen vesi- ja jätevesiviemäriverkostoon ei ole, jos:

- kiinteistön vesihuoltolaitteisto on rakennettu ennen alueella sijaitsevan vesihuoltolaitoksen verkoston toiminta-alueen vahvistamista ja
- vesihuoltolaitteisto on jo rakentamisaikanaan täyttänyt terveydensuojelu- ja/tai ympäristönsuojelulain vaatimukset ja talousveden osalta kiinteistöllä on riittävästi laadukasta talousvettä käytettävissään, tai
- kiinteistöllä ei ole ollenkaan vesikäymälää.

Ennen 1.9.2014 vahvistetuilla toiminta-alueilla yllä mainitut edellytykset tulevat sovellettavaksi vasta siirtymäajan päätyttyä vuoden 2019 alusta alkaen. Koska kaikki Riihimäen alueella sijaitsevat vesihuoltolaitosten toiminta-alueet on vahvistettu ennen syyskuuta 2014, tulevat nämä säännökset sovellettavaksi Riihimäen alueella vasta vuoden 2019 alusta, ellei sitä ennen vahvisteta uusia toiminta-alueita.

Valvontaa varten viranomaisella tulisi olla tiedot

- vesihuoltolaitosten toiminta-alueista
- taajamista siinä merkityksessä kuin vesihuoltolaissa taajamalla tarkoitetaan
- vesihuoltolaitosten verkostoihin liittymättömistä kiinteistöistä
- kiinteistöjen jätevedenkäsittelystä ja vedenhankinnasta niiden kiinteistöjen osalta, jotka eivät ole liittyneet verkostoihin.

Tällä hetkellä Riihimäellä ympäristönsuojeluviranomaisella ei ole käytössään kuin toiminta-alueiden rajaukset. Tiedot liittymättömistä kiinteistöistä ovat vain osuuskuntien osalta, ei Riihimäen Veden verkostojen osalta. Edellä mainittujen tietojen hankkiminen ja niiden muokkaaminen valvontaa varten tarvittavaan muotoon edellyttää todennäköisesti mittavaa työpanosta ja esimerkiksi liittymättömien kiinteistöjen tietoja ympäristönsuojeluyksikkö ei pysty hankkimaan ellei vesilaitos niitä toimita. Kiinteistöjen vesihuoltoratkaisujen selvittäminen edellyttäisi esimerkiksi sitä, että kiinteistönomistajia pyydetäisiin

toimittamaan selvitys vesihuoltoratkaisuistaan ympäristönsuojeluyksikköön.

Käytännössä tarvittavat tiedot kiinteistökohtaisista vesihuoltojärjestelyistä kannattaisi kerätä hajajätevesiasetuksen valvonnan yhteydessä ja edellyttää kiinteistöjä toimittamaan hajajätevesiasetuksessa tarkoitettu selvitys kiinteistön jätevesien käsittelystä ympäristönsuojeluyksikköön.

Arvioinnin prosessikuvausta ei laadittu tämän työn yhteydessä, koska arviointien suorittaminen ei ole vielä ajankohtaista. Arviointien tarve alkaa vesihuoltolain siirtymäajan päättymisen jälkeen vuonna 2019.

5.8. Päätösten jälkivalvonta

Päätösten jälkivalvontaan kuuluu päätösten toteutumisen seuraaminen. Niissä tapauksissa, joissa vapautusta ei ole myönnetty vaan on edellytetty liittymistä vesihuoltolaitoksen verkostoon annettuun määräaikaan mennessä, valvonta tehdään pyytämällä vesihuoltolaitokselta ajantasaiset liittyjätiedot määräajan umpeutuessa. Määräaikaisten vapautusten osalta jälkivalvonta toteutetaan samalla tavalla kuin ei-myönnettyjen vapautusten osaltakin eli tarkistamalla liittyminen määräajan päätyttyä vesihuoltolaitokselta.

Haastavinta on toteuttaa jälkivalvonta niiden kiinteistöjen osalta, joille on myönnetty toistaiseksi voimassa oleva vapautus. Viime vuosina Riihimäellä ei ole toistaiseksi voimassa olevia vapautuksia enää juuri myönnetty, paitsi sellaisissa tapauksissa, joissa kiinteistöllä ei ole ollenkaan vesijohtoa tai viemäröintiä (vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve täytyy). Näissä päätöksissä ehtona on ollut liittyminen, mikäli kiinteistön varustelutaso paranee.

Vanhemmissa vapautuspäätöksissä toistaiseksi voimassa olevia vapautuksia on enemmän ja niitä on myönnetty myös vakituksessa asuinkäytössä oleville kiinteistöille. Näissä päätöksissä on yleensä ehtoina muun muassa liittymisvelvoite, mikäli vapaa-ajan käytössä tai käyttämättömänä ollut kiinteistö otetaan vakituiseen asuinkäyttöön. Liittymistä on edellytetty myös, mikäli kiinteistön omistaja vaihtuu, tai olosuhteet kiinteistöllä muuttuvat.

Niiden kiinteistöjen osalta, joille on myönnetty vapautus liittymisestä vesihuoltolaitoksen jätevesiverkostoon, sovelletaan jätevesien käsittelyn osalta hajajätevesiasetusta. Tämä tarkoittaa, että kyseisten kiinteistöjen jätevesien käsittelyn tulee täyttää hajajätevesiasetuksen vaatimukset. Tällä hetkellä siirtymäaika jätevesijärjestelmien osalta on 15.3.2018 saakka, johon mennessä jätevesijärjestelmien tulee täyttää hajajätevesiasetuksen vaatimukset.

Hajajätevesiasetuksen valvontaan tulee siis sisällyttää myös ne kiinteistöt, joille on myönnetty vapautus jätevesiviemäriverkostoon liittymisestä

vesihuoltolain nojalla. Jälkivalvonnan prosessikuvaus tehdään erikseen yhdessä hajajätevesivalvonnan prosessikuvausten kanssa.

5.9. Hallintopakkokeinot

Vesihuoltolain valvonnassa ovat käytössä normaalit hallintopakkotoimet. Jos viranomaisen tietoon tulee lainvastainen tilanne, on viranomaisen velvollisuus ryhtyä toimiin laillisen tilan palauttamiseksi. Keinoina laillisen tilan palauttamiseksi valvontaviranomainen voi käyttää vesihuoltolain 30 pykälässä mainittuja keinoja, joita ovat uhkasakko, teettämisuhka tai keskeyttämisuhka. Ennen hallinnollisen pakon käyttämistä on yleensä yritetty saada laillinen tila palautettua esimerkiksi neuvonnalla ja kehotuksilla. Valvontaviranomaisen pitää mahdollisuuksien mukaan pyrkiä neuvottelemaan säännöstä rikkoneen kanssa ennen kiellon tai määräyksen antamista. Määräyksen kohteelle pitää myös varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain 34 §:n mukaisesti.

Myös tutkintapyynnön tekeminen esitutkintaviranomaiselle on mahdollista jos on syytä epäillä rikosta. Viranomaisen tekemät tutkintapyynnot vesihuoltolain rikkomuksista lienevät suhteellisen harvinaisia ainakin oman kokemukseni perusteella. Lisäksi rikosoikeudellinen selvittely tähtää lainrikkokojen rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamiseen eikä sinänsä korjaa asioita lailliseen tilaan.

Vesihuoltolain tarjoamasta keinovalikoimasta uhkasakko on varmaankin yleisesti käytetyin ja parhaiten vesihuoltolain valvontaan soveltuva. Teettämisuhka soveltuu mielestäni huonosti vesihuoltolain mukaisiin valvonta-asioihin, koska silloin valvontaviranomainen teettäisi uhkan kohteena olevan asian kustannuksellaan ja yrittäisi periä kustannuksia myöhemmin asiakkaalta. Tämä ei ole realistinen vaihtoehto ainakaan liittymisvelvollisuutta koskevissa valvonta-asioissa. Myöskään toiminnan keskeyttäminen ei oikein sovellu vesihuollon valvonnan keinoksi, sillä useimmiten valvonta-asioissa on kyse yksityiskiinteistöjen vesihuollosta.

Käytännössä Riihimäellä ei ole vähäisten resurssien vuoksi lähdetty vesihuoltolain mukaisissa valvonta-asioissa käyttämään hallintopakkomenettelyä. Hallintopakkomenettelyn prosessi kuvataan ympäristönsuojelulain prosessien yhteydessä, koska sitä käytetään useimmiten ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden yhteydessä.

6 TARVITTAVAN VALVONNAN MÄÄRÄ JA TOTEUTUS

6.1. Valvottavat kohteet

Valvottavat kohteet koostuvat niistä kiinteistöistä, jotka sijaitsevat jonkin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, ja

- jotka eivät ole liittyneet tai hakeneet vapautusta
- joiden vapautushakemus on käsitelty ja joille on myönnetty määräaikainen tai toistaiseksi voimassa oleva vapautus tai
- joille ei ole myönnetty vapautusta vaan kiinteistöä on edellytetty liittymään verkostoon määräaikaan mennessä.

Kokonaan verkostoihin liittymättömiä kiinteistöjä, jotka eivät ole hakeneet vapautusta, on Riutta-Hiivola-Herajoen vesiosuuskunnan alueella 42 kappaletta. Siirtolan vesiosuuskunnan osalta kaikki kiinteistöt ovat joko liittyneet verkostoihin tai niille on käsitelty vapautushakemus. Riihimäen Veden verkostojen osalta liittymättömien tilanne ei ole selvillä, koska vesihuoltolaitos ei pysty toimittamaan tietoa liittymättömistä kiinteistöistä. Vuonna 2012 ympäristönsuojeluyksikön selvityksessä on lähetetty kehotuskirjeet 19 kiinteistölle ja näistä viisi kiinteistöä on hakenut vapautusta kehotuksen jälkeen. Liittymättömiä kiinteistöjä on siis Riihimäen Veden verkoston alueella ainakin 14, mutta luultavasti liittymättömiä kiinteistöjä on enemmän, koska vesihuoltolaitoksen rekistereistä ei ole mahdollista saada kunnollista tietoa liittymättömien kiinteistöjen määrästä.

Kokonaan verkostoon liittymättömiä kiinteistöjä jotka eivät ole liittyneet verkostoihin tai hakeneet vapautusta, on siis yhteensä ainakin 56 kappaletta. Näiden kiinteistöjen osalta tarvittavat toimenpiteet ovat siis kehoitus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta ja mahdollisen vapautushakemuksen käsittely. Vesihuoltolain mukaisen vapautushakemuksen johdosta tehtyjä päätöksiä on yhteensä 75 kappaletta ja näiden osalta valvonta on jälkivalvontaa. Sitä mukaa kun vapautushakemuksia käsitellään, ne siirtyvät jälkivalvontaan. Valvottavien kohteiden yhteismäärä on tällä hetkellä 131. Määrä voi muuttua jos kohteita tulee lisää esimerkiksi liittyjä tietojen tarkentuessa tai jos vesihuoltolaitosten toiminta-alueet muuttuvat. Määrä voi myös pienentyä jos valvottavia kohteita liittyä verkostoihin.

6.2. Vapauttamista koskevien päätösten jälkivalvonta

Käytännössä vapautuspäätösten toteutumista ei ole juurikaan ehditty seurata. Nämä pitäisi käydä läpi ja tarkistaa ovatko vapautuksen edellytykset edelleen voimassa tai onko kiinteistö liittynyt verkostoon mahdollisen liittymiselle annetun määräajan puitteissa.

Vapautusten jälkivalvontaan kuluva keskimääräistä aikaa on hyvin vaikea arvioida, koska se riippuu hyvin paljon kunkin kiinteistön tilanteesta. Jos vain todetaan, että vapautuksen edellytykset ovat edelleen voimassa tai että

kiinteistö on jo liittynyt verkostoon, ei aikaa kulu paljoa. Mutta jos jälkivalvonnassa täytyy selvittää esimerkiksi kiinteistön jätevesien käsittelyjärjestelmän tilaa ja lähettää asiakkaalle useampia kehotuksia ja/tai selvityspyyntöjä ja tehdä mahdollisesti tarkastuksia asian selvittämiseksi, menee asian käsittelyyn huomattavasti enemmän aikaa. Jos asia etenee hallintopakkoprosessiin saakka, se pitkittää asian käsittelyä entisestään.

Toistaiseksi myönnettyjen vapautusten osalta on tärkeä huomioida, että näiden kiinteistöjen jätevedenkäsittelyjärjestelmien tulee täyttää ns. hajajätevesiasetuksen puhdistusvaatimukset hajajätevesiasetuksen siirtymäajan päätyttyä 15.3.2018 vastaavalla tavalla kuin vesihuoltolaitosten verkostojen ulkopuolisten kiinteistöjen. Viimeistään tämän jälkeen valvontaa tulisi kohdistaa niille kiinteistöille, joille on myönnetty toistaiseksi voimassa oleva vapautus ja selvittää, ovatko vapauttamisen edellytykset edelleen voimassa.

6.3. Resurssien tarve

Vapautushakemuksen käsittelyyn kuluu keskimäärin suurin piirtein saman verran aikaa kuin ympäristönsuojelulain mukaisen meluilmoituksen käsittelyyn. Riihimäen ympäristönsuojeluviranomaisen maksutaksassa on arvioitu, että meluilmoituksen keskimääräinen käsittelyaika, kun ilmoituksesta kuulutetaan, on noin kahdeksan tuntia ja jos ilmoituksesta ei tarvitse kuuluttaa, keskimääräinen käsittelyaika on noin neljä tuntia. Vesihuoltolain mukaisesta vapautushakemuksesta ei tarvitse kuuluttaa, mutta sen johdosta pyydetään lausunto ja varataan vesihuoltolaitokselle mahdollisuus tulla kuulluksi. Keskimääräinen käsittelyaika lienee suurin piirtein kuusi tuntia.

Varsinaisen vapautushakemuksen käsittelyaikaan ei ole laskettu mukaan sitä aikaa, joka kuluu vapautushakemuksen jättämiseen kehottamiseen ja liittymättömien kiinteistöjen selvittämiseen. Tähän kuluu aikaa on vaikea arvioida etukäteen. Myöskin jälkivalvonnan vaatimien toimenpiteiden aikaa on vaikea arvioida, koska ei ole tietoa siitä, kuinka suuri osa jälkivalvottavista kohteista vaatii toimenpiteitä. Jälkivalvonta voi käsittää monenlaisia toimia kehotuksesta aina hallintopakkoprosessiin saakka, ja näihin kuuluva aika vaihtelee suuresti.

6.4. Aikataulu

Vesihuoltolain siirtymäaika päättyy vuoden 2018 lopussa. Tämän jälkeen vapautuksiin sovelletaan aina uusitun vesihuoltolain säännöksiä. Siirtymäajalla on vesihuoltolain mukaan haluttu turvata aloitettujen ja pitkälle valmistettujen vesihuoltohankkeiden loppuun saattaminen taajamien ulkopuolella. Käytännössä tämä tarkoittanee valvontaviranomaisen kannalta, että olemassa olevien toiminta-alueiden osalta valvontaa tulisi tehostaa niin, että liittymisten valvonta saataisiin valmiiksi ennen siirtymäajan päättymistä. Riihimäellä tämä tarkoittaa

erityisesti liittymisten valvontaa Riutta-Hiivola-Herajoen vesiosuuskunnan ja Siirtolan vesiosuuskunnan toiminta-alueilla.

Myös Riihimäen Veden toiminta-alueella sijaitsevat edelleen liittymättömät kiinteistöt tulisi selvittää ja valvoa niiden liittymisvelvollisuuden toteutuminen. Tämä edellyttää yhteistyötä Riihimäen Veden kanssa. Mikäli liittymättömien kiinteistöjen lukumäärä poikkeaa merkittävästi ympäristönsuojeluyksikön aiemmin tiedossa olleesta määrästä, voi valvottavien kohteiden määrä lisääntyä merkittävästi.

Siirtolan vesiosuuskunnan osalta valvonta on pääosin tehty, joten valvonta kohdistetaan pääosin Riutta-Hiivola-Herajoen alueelle. Kyseisen alueen tehostettu valvonta on tarpeen myös siksi, että osa alueesta on tärkeää pohjavesialuetta. Riihimäen ympäristölautakunnan toimintasuunnitelmassa vuodelle 2016 on myös asetettu vuoden 2016 tavoitteeksi Riutan vesiosuuskunnan liittymättömien kiinteistöjen selvittäminen ja liittymiseen kehottaminen (Riihimäen ympäristölautakunnan toimintasuunnitelma vuodelle 2016).

Koska hajajätevesiasetuksen tämänhetkinen tiedossa oleva siirtymäaika jätevesijärjestelmien saattamiseksi ajan tasalle päättyy 15.3.2018, on perusteltua aloittaa toistaiseksi myönnettyjen vesihuoltolain mukaisten vapautusten jälkivalvonta tämän ajankohdan jälkeiseen aikaan kun jätevesijärjestelmät pitäisi olla asetuksen mukaisessa kunnossa.

Kuvio 4. Valvonnan ohjeellinen aikataulus

Käytännössä aikataulu tarkentuu, kun ympäristönsuojeluyksikön vuosittaiset toimintasuunnitelmat ja työohjelmat laaditaan. Jatkuvasti käsiteltäviä asioita ovat vireille tulevat vapautushakemukset ja asianosaisten tai muiden viranomaisten kautta tai muutoin vireille tulleet valvonta-asiat.

6.5. Vapautusten käsittelyn periaatteet ja valitusten käsittely oikeusasteissa

Riihimäellä on seurattu aktiivisesti vesihuoltolain mukaisten vapautushakemusten oikeuskäsittelyä ja tavoitteena on aina noudattaa lainsäädäntöä ja Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön linjauksia. Tähän mennessä Riihimäen päätöksistä kaikki, jotka ovat edenneet valitusasteisiin, ovat myös pysyneet valitusasteissa.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaissut vesihuoltolain mukaisiin liittymisvelvollisuudesta vapauttamisasiihin liittyviä asioita esimerkiksi vuonna 2011 (KHO 10.11.2011 taltiot 3283–3288). Näissä tapauksissa vain yhden kohdalla on täytynyt liittymisen kohtuuttomuusedellytys tapauksessa, jossa yksin asuvan 84-vuotiaan henkilön vesihuoltopalvelujen tarve oli vähäinen ja vuotuiset eläketulot noin 7 400 euroa. Liittämiskustannukset käsitellyissä tapauksissa ovat olleet 13 000-15 000 euron suuruisia ja osalla kiinteistöistä on ollut vain yksi asukas. Yhdellä kiinteistöllä oli myös vuonna 2008 uusittu jätevesijärjestelmä. Alueelle oli vahvistettu vesihuoltolaitoksen toiminta-alue vuonna 2006. (Belinskij 2012, s. 6)

Käytännön kokemuksen perusteella Riihimäellä on noudatettu oikeansuuntaista linjaa vapautusten käsittelyperusteissa. Tosin myönnettyistä vapautuksista ei ole Riihimäellä valitettu, joten niiden osalta ei ole oikeusasteiden tulkintaa. Jatkossakin on syytä seurata asiaan liittyviä oikeustapauksia ja niiden tulkintoja.

6.6. Vesihuollon valvonta ja valvontasuunnitelma, viestintä

Nykyinen valvontasuunnitelma on tehty vuosille 2016–2019. Valvontasuunnitelmassa on esitetty ympäristölupavelvollisten ja rekisteröityjen laitosten säännölliset tarkastukset sekä kuvattu yleisesti ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatoimintaa. Muiden kuin ympäristöluvallisten tai rekisteröityjen laitosten tai toimintojen valvontaa ei ole aikataulutettu. (Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2016 - 2019)

Vesihuoltolain liittymisten valvonnan tarkempi suunnitelma voidaan jatkossa liittää osaksi ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaa, jolloin vesihuoltolain mukaisen valvonnan resursointi voidaan arvioida osana koko ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatoimintaa. Vesihuollon valvontakohteiden lisäämistä osaksi ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaa suositellaan myös Kuntaliiton ohjelunoksesta.

Riihimäen ympäristönsuojeluyksikkö tekee vuosittain viestintäsuunnitelman, johon kootaan tiedot tulevan vuoden aikana tehtävästä neuvonnasta ja tiedotuksesta. Vesihuoltolain valvontaan liittyvää tiedotusta on ollut varsin niukasti.

Viestintäsuunnitelmassa voisi esittää vuosittain aiheeseen liittyvää tiedotusta. Valvontaa tehdään todennäköisesti projektiluonteisesti tietyille alueille kerrallaan. Hyvä ajankohta tiedottamiselle olisi ennen

valvontaiskun alkua. Samalla voisi tiedottaa vapautuksen hakemisen menettelytavoista ja vapautusten myöntämisen edellytyksistä. Riihimäen kaupungin viestinnällinen linjaus on myös hyödyntää tiedotuksessa yhä enemmän sosiaalisen median kanavia, kuten Facebookia ja Twitteriä.

7 TULOSTEN YHTEENVETO JA JATKOTOIMENPITEET

Vesihuollon valvonnassa on Riihimäellä melko hyvä tilanne verrattuna moneen kuntaan, ja suunnitelmallisella työllä valvonnan toteutus onnistuu parhaiten. Kehitettävääkin vielä kuitenkin löytyy. Valvonnan priorisointi pohjavesialueille on ympäristönsuojelun ja riskienhallinnan kannalta järkevää. Riihimäen Veden toiminta-alueiden osalta olisi tärkeää saada vesihuoltolaitoksen liittytiedot siihen kuntoon, että ympäristönsuojeluviranomaisella olisi ajantasaiset tiedot liittymättömistä kiinteistöistä. Hulevesien osalta valvonnan kokonaisuus on vielä täysin auki, koska vesihuoltolaitoksella ei ole mitään tietoa liittymistilanteesta. Hulevesien liittymisten valvonta tulee todennäköisesti vaatimaan tulevaisuudessa huomattavia resursseja ja edellyttää yhteistyötä vesihuoltolaitoksen kanssa.

Myös aiemmin myönnettyjen vesihuoltolain mukaisten vapautusten jälkivalvonta yhdessä hajajätevesiasetuksen valvonnan kanssa on laaja kokonaisuus, joka edellyttää suunnitelmallista toteutusta. Valvonnan toteutuksessa olisi hyvä hyödyntää paikkatietosovelluksen mahdollisuuksia.

Jatkotoimenpiteinä tärkeimpinä ovat vesihuollon suunnitelmallisen valvonnan lisäksi

- asiakirjahallinnan järkevöittäminen, moninkertaisesta kirjaamisesta luopuminen ja mahdollisuuksien mukaan sähköiseen arkistointiin ja sähköiseen asiointiin siirtyminen sekä
- Trimble Locus ympäristövalvontasovelluksen tehokkaampi hyödyntäminen, vapautuspäätösten valmistelun mahdollistaminen suoraan valvontasovelluksessa.

7.1. Sähköisen asioinnin edistäminen

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa 24.1.2003/13 säätelee sähköisen asioinnin edellytyksiä. Lain tarkoituksena on muun muassa lisätä asioinnin sujuvuutta ja joutuisuutta. Laki myös edellyttää, että viranomaisen on tarjottava kaikille mahdollisuutta asioida viranomaisen kanssa sähköisesti, mikäli viranomaisen tekniset, taloudelliset ja muuta mahdollisuudet sen sallivat. Sähköisen asiakirjan perille saapumisesta vastaa aina lähettäjä. Myös sähköisesti viranomaiselle toimitettu asiakirja täyttää vaatimuksen asiakirjan kirjallisesta muodosta. Sähköistä asiakirjaa ei pääsääntöisesti tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on

tiedot lähettäjistä eikä viranomaisella ole syytä epäillä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä. Mikäli on nimenomaisesti vaadittu allekirjoitettua asiakirjaa, allekirjoitusvaatimuksen täyttää myös vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista annetun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettu sähköinen allekirjoitus. (SähkAsL 1, 5, 9 §)

Viranomaisen on aina ilmoitettava sähköisen asiakirjan vastaanottamisesta viipymättä asiakirjan lähettäjälle. Ilmoitusvelvollisuuden täyttää myös järjestelmän automaattinen kuittaus viestin vastaanottamisesta. Sähköisesti saapuneet asiakirjat on kirjattava tai muulla tavalla luotettavasti rekisteröitävä. Kirjausmerkinnöistä on käytävä asiakirjan saapumispäivän lisäksi ilmi tiedot asiakirjan eheydestä ja alkuperäisyydestä. (SähkAsL 12, 13 §)

Tavallisen sähköpostin käyttö on pääsääntöisesti mahdollista esimerkiksi selvityspyynnöissä ja kehotuksissa joiden yhteydessä ei suoriteta kuulemista. Tämä kuitenkin edellyttää, että asianosainen on suostunut sähköpostilla tapahtuvaan asiointiin. Yleensä suostumuksena voidaan pitää, jos asianosainen on yhteystiedoissaan esittänyt sähköpostiosoitteensa. Sen sijaan määräysten kohteena olevan asianosaisen kuuleminen sähköpostilla edellyttää yleensä tunnistamismenettelyä ja päätösten todisteellinen tiedoksianto on mahdollista vain tunnistamismenettelyllä. Sähköpostilla tapahtuvassa asioinnissa on huomioitavaa, että sähköpostitse lähetetty tiedoksianto katsotaan yleensä tulleen asianosaisen tietoon kolmen päivän kuluttua sen lähettämisestä, kun taas tavallisen kirjepostin tiedoksisaantiajaksi oletetaan seitsemän päivää. (Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2015, s.21)

Sähköisen asioinnin edistämiseksi ja toimintatapojen yhtenäistämiseksi Riihimäen ympäristönsuojeluyksikössä tulisi päättää toimintatavat ja laatia ohjeistus sähköiseen asiointiin liittyen. Tämä koskee kaikkia ympäristönsuojeluyksikössä käsiteltäviä asioita, ei pelkästään vesihuollon valvontaan liittyviä asioita. Tällä hetkellä esimerkiksi sähköpostin käyttö asiakirjojen toimittamisessa vaihtelee jonkin verran työntekijästä riippuen. Myös sähköpostitse lähetettyjen ja saapuneiden viestien kirjaamis- ja arkistointikäytäntö olisi hyvä käydä yksikössä läpi ja luoda järkevä käytäntö viestien kirjaamiseen. Tässä prosessien kuvaaminen on hyvä apuväline.

Sähköiseen arkistointiin siirtymisessä ympäristönsuojeluyksikkö ei voi yksin päättää arkistointimenetelmän vaihtamisesta sähköiseksi vaan kyseessä on koko kaupunkiorganisaation yhteinen päätös. Ympäristönsuojeluyksikkö voi kuitenkin halutessaan edistää sähköiseen arkistointiin siirtymistä omalta osaltaan pitämällä asiaa esillä kaupungin sisäisissä neuvotteluissa.

Myös valtion tasolla on vahva tavoite julkishallinnon palvelujen digitalisointiin. Digitalisaatio on koko nykyisen hallitusohjelman läpileikkaava teema ja Digitalisoidaan julkiset palvelut – kärkihankkeessa on tarkoitus muun muassa sitouttaa hallinnonalat ja kunnat hallinnon sisäisten prosessien uudistamiseen. Helmikuussa 2016

Valtiovarainministeriö on julkistanut digitalisoinnin yhdeksän periaatetta, joiden tulisi toimia pelisääntöinä kaikkialla julkishallinnossa. Näitä periaatteita ovat muun muassa palvelujen kehittäminen asiakaslähtöisesti, turhan asiointin poistaminen, olemassa olevien julkisten ja yksityisten sähköisten palvelujen hyödyntäminen ja hyödyn tuottaminen asiakkaalle nopeasti.

7.2. Trimble Locus – ympäristövalvontasovelluksen hyödyntäminen vesihuollon valvonnassa

Riihimäen kaupungilla on käytössä Teklan toimittama Trimble Locus – paikkatietopohjainen sovellus, jossa muun muassa rakennusvalvonnalla ja ympäristövalvonnalla on omat toimialakohtaiset sovelluksensa. Trimble Locus ympäristövalvontasovellukseen kirjattua valvontatietoa hyödynnetään erityisesti ympäristönsuojeluviranomaisen valvontatyössä, mutta sitä voisi hyödyntää nykyistä laajemmin koko kaupungin toiminnassa, koska ympäristövalvontasovellukseen on käyttöoikeus kaikilla kaupungin Trimble Locus – käyttäjillä.

Tällä hetkellä ympäristövalvontasovellukseen on tallennettu muun muassa kaikki ympäristöluvalliset ja rekisteröidyt toiminnot, sekä suuri määrä muita ympäristönsuojeluviranomaisen valvottavia kohteita. Myös tiedossa olevat pilaantuneen maan kohteet on pääosin tallennettu tietokantaan. Kaikki kohteet löytyvät karttapisteinä joko lupa- tai valvontakohteina. Karttapistettä klikkaamalla pääsee kyseisen kohteen lupa- tai valvontakortille, josta löytyvät kohteen perustiedot. Suurimpaan osaan kohteita on myös liitetiedoiksi tallennettuna kohteeseen liittyvät tutkimusraportit ja muut oleelliset tiedostot.

Vesihuoltolain mukaisen liittymisvelvollisuuden valvonnan osalta valvontasovellukseen on jo tallennettu kaikkien käsiteltyjen vapautushakemusten perustiedot, eli luotu kohteelle ns. lupapiste, linkitetty lupapiste kiinteistörekisteritunnuksen kautta oikeaan kiinteistöön, tallennettu lupapisteelle kohteen perustiedot ja liitetty vapautushakemuksen johdosta tehty päätös liitetiedostoksi lupapisteelle. Lupapiste näkyy kartalla symbolina, jota klikkaamalla pääsee käsiksi lupapisteen tietoihin. Erilaisia hakutoimintoja hyödyntämällä sovelluksesta saa esimerkiksi listauksen kaikista käsitellyistä vapautuksista.

Kuva 15. Esimerkki lupakortista perustiedot-välilehdeltä (Trimble Locus ympäristövalvontasovellus)

Ympäristövalvontasovelluksella on mahdollista myös valmistella esimerkiksi vesihuoltolain mukainen vapautuspäätös, mutta tätä ominaisuutta ei vielä Riihimäellä ole otettu käyttöön. Päätösten valmistelu valvontasovelluksella onkin selkeä tavoite sovelluksen parempaan hyödyntämiseen. Toiminnon käyttöönotto edellyttää yhteistyötä sovelluksen pääkäyttäjän kanssa ja mahdollisesti vinkkejä kannattaa kysyä sellaisista kunnista, joissa ominaisuus on jo käytössä.

8 ARVIOINTI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vesihuoltolain mukainen valvonta on vain pienen pieni osa ympäristönsuojeluviranomaisen laajaa tehtäväkenttää, ja tämä opinnäytetyö antoi mahdollisuuden perehtyä siihen huomattavasti syvällisemmin kuin normaalien työtehtävien ohessa olisi ollut mahdollista. Ympäristönsuojeluviranomaisen päivittäisessä työssä näkyy vahvasti se, että rajallisten resurssien kanssa toimiessa ei kaikkea toimivaltaan kuuluvaa valvontaa pysty hoitamaan täydellisesti, vaan valvonta on priorisoitava ja ensisijaisesti kohdennettava riskialteimpaan toimintaan. Äkilliset ja ennakoimattomat valvontatehtävät esimerkiksi erilaisten onnettomuuksien yhteydessä ovat myös tyypillisiä tapauksia, jotka menevät ei-kiireellisten tehtävien edelle.

Työn rajaaminen pelkästään vesihuoltolain mukaiseen valvontaan oli jälkikäteen ajateltuna tausta-aineiston hankinnan kannalta hieman ongelmallinen ratkaisu. Aihepiiri on sen verran suppea, että aineistoa ja aiempia tutkimuksia aiheesta ei juurikaan ole. Vesihuoltolainsäädännöstä aineistoa toki löytyy jonkin verran, mutta varsinaisesti vesihuoltolain

mukaisen valvonnan toteuttamisesta tai suunnittelusta, puhumattakaan valvonnan tutkimuksellisesta kehittämisestä ei aineistoa juuri ollut.

Menetelmäksi valikoitui prosessien kehittäminen Riihimäen kaupungilla käynnissä olleen johtamisen kehittämishankkeen kautta, koska prosessikuvausten laatiminen ja prosessien kehittäminen olisi joka tapauksessa ollut edessä. Tässä työssä kuvaukset ja pohdinnat on saatu vesihuoltolain valvonnan osalta pääosin tehtyä.

Haasteena prosessiajattelun soveltamisessa vesihuoltolain valvontaan oli julkishallinnon ja erityisesti valvontaviranomaisen prosesseille tyypillisesti se, että ”asiakkaan” käsite julkishallinnon kontekstissa on vaikeasti hahmotettava. Tämä näkyy erityisen selkeästi valvontatyössä, jossa prosessien varsinainen asiakas on yleensä se taho, jota valvonnan tavoite palvelee (esimerkiksi kuntalainen, joka nauttii valvontatyön tuloksesta, esimerkiksi puhtaasta ympäristöstä), eikä prosessin välitön asiakas (välittömän valvonnan kohde, esimerkiksi liittymiseen velvoitettu).

Oma osaamiseni prosessikuvausten laatimisesta, prosessien kehittämisen periaatteista ja prosessiajattelusta kasvoi työtä tehdessä huomasti, koska ehdin perehtyä aiheeseen huomattavasti syvällisemmin kuin päivätyötä tehdessä olisi ollut mahdollista. Tästä osaamisesta on varmasti hyötyä myös jatkossa, kun prosessien kehittämishanke jatkuu työpaikalla muiden osa-alueiden osalta. Jo valmiit ja jatkossa tehtävät prosessikuvaukset tulevat hyödyttämään ja kehittämään työtämme ympäristönsuojeluyksikössä ja uskon että niistä on hyötyä myös mahdollisissa työntekijöiden vaihtumistilanteissa ja hiljaisen tiedon siirtämisessä.

Työtä tehdessä konkretisoitui myös se, miten nopeasti muutoksia nykyajan asiantuntijatyössä tulee. Varsinkin digitalisaation etenemiseen liittyviä hankkeita ja uutisia putkahteli esiin koko ajan työtä tehdessä ja materiaalia siihen osuuteen työtä olisi loppujen lopuksi ollut tarjolla enemmän kuin mihin ehti perehtyä. Myös hajajätevesiasetuksen osalta lainsäädäntö on edelleen muutoksessa ja todennäköisesti siltä osin työ ehtii jo vanhentua lähiaikoina. Omalla työpaikalla JOKKE-hankkeen prosessien kehittämisen osalta on jo ehditty hankkia uusi ohjelmisto prosessien kuvaamiseen, eli jatkossa prosessit kuvataan eri ohjelmistolla kuin tässä työssä on käytetty. Sinänsä opittu tieto prosessien kuvaamisesta on kuitenkin hyödyksi ja jo kertaalleen kuvatut prosessit on helppo kuvata uudestaan eri ohjelmistolla.

Työn tavoitteet saavutettiin mielestäni kokonaisuutena arvioituna hyvin ja työ on edennyt hyvin ennalta arvioidussa aikataulussa. Kehittämisenäkökulmasta työ olisi voinut olla vuorovaikutteisempi jos olisin tehnyt sen kokonaan töiden ohessa, mutta aikataulullisesti ajatellen oli hyvä ratkaisu pitää pidempi opintovapajakso, joka mahdollisti keskittymisen opinnäytetyön tekemiseen ja opinnäytetyön valmistumisen ennalta arvioidussa aikataulussa. Prosessien kehittäminen on kuitenkin jatkuvaa työtä, joten tämän työn pohjalta on hyvä jatkaa.

Haluan myös kiittää Riihimäen kaupungin ympäristönsuojeluyksikköä ja erityisesti esimiestäni ympäristöjohtaja Elina Mäenpäää positiivisesta ja kannustavasta suhtautumisesta opiskeluun ja itsensä kehittämiseen. Oman kokemukseni perusteella ainakin ympäristönsuojeluyksikössä toteutuu Riihimäen kaupungin tavoite kannustaa työntekijöitä oman työnsä kehittämiseen.

LÄHTEET

Belinskij, A. Vesihuoltolainsäädännön uudistaminen riskienhallinnan sekä liittämisvelvollisuuden kannalta. 2012. Ympäristö ja Terveys-lehti 4:2012, 4-6.

Belinskij, A. Vesihuoltolakiopas 2015. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 5/2015. Maa- ja metsätalousministeriö 2015. Saatavilla http://mmm.fi/documents/1410837/1720364/MMM_5_2015.pdf/383bfb97-d522-49de-9602-46fbb958cb4a

Hallanaro, E-L. & Kujala-Räty, K. (toim.) 2011. Haja-asutuksen jätevedet. Lainsäädäntö ja käytännöt. Ympäristöopas 2011. Helsinki. Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.–17. painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Husa, J. & Pohjolainen, T. 2014. Julkisen vallan oikeudelliset perusteet – Johdatus julkisoikeuteen. Talentum. Helsinki 2014.

IMS Solutions Oy, Tehokkaan mittariston metsästys, artikkeli. n.d. Viitattu 14.1.2016. Saatavilla http://media.ims.fi/Artikkelit/Mittaaminen-ja-BSC/Tehokkaan_mittariston_metsastys..pdf

JUHTA – Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta. JHS 152 Prosessien kuvaaminen. Julkaistu 13.12.2002, versio 5.10.2012. Viitattu 26.10.2015. Saatavilla <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs152>

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien kehitys 1986 - 2012/6, Kuntaliitto, 16.4.2013

Kuntaliiton yleiskirje 18/80/2001, Vesihuoltolain mukaiset kunnan viranomaistehtävät ja –roolit, Auli Valli-Lintu/eg, 21.9.2001

Kananen, J. 2011. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu –sarja. Jyväskylä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Korkein hallinto-oikeus, päätös 16.5.2014 numero 1615 (KHO 16.5.2014/1615)

Käsittelyaikojen määrittely viranomaisen toimialan keskeisissä asiaryhmissä. Kuntaliitto. 2014. Viitattu 23.3.2016. Saatavilla <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/laki/hallintojuridiikka/paatokset/senteko/kasittelyaikojen-maarittely/Sivut/default.aspx>

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (SähköAsL) 24.1.2003/13

Lean Six Sigma DMAIC. Quality Knowhow Karjalainen Oy. n.d. Viitattu 13.3.2016. <http://www.sixsigma.fi/fi/six-sigma/dmaic/>

Luukkonen, I., Mykkänen, J., Itälä, T., Savolainen, S. & Tamminen, M. 2012. Toiminnan ja prosessien mallintaminen. Tasot, näkökulmat ja esimerkit. Itä-Suomen yliopisto ja Aalto-yliopisto. Kuopio. Viitattu 23.11.2015. Saatavilla <https://www2.uef.fi/documents/1020024/1020098/SOLEA-Luukkonen-ym-Prosessien-ja-toiminnan-kuvaaminen.pdf/95f666f7-5058-4ebc-82b0-7939c6c39b14>

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL) 132/1999, 5.2.1999

Martinsuo, M. & Blomqvist, M. Prosessien mallintaminen osana toiminnan kehittämistä. Tampereen teknillinen yliopisto. Teknis-taloudellinen tiedekunta. Opetusmoniste 2. Tampere 2010.

Measuring Your Process Capability. Symphony Technologies. n.d. Artikkel. Saatavilla <http://www.symphonytech.com/articles/pdfs/processcapability.pdf> Viitattu 10.5.2016

Muutoksenhaku, hallintovalitus. 2012. Kuntaliitto. Viitattu 23.3.2016. Saatavilla <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/laki/hallintojuridiikka/muutoksenhaku/hallintovalitus/Sivut/default.aspx>

Ohje kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen. Kuntaliitto. Luonnos 30.3.2016.

Toikko, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere. Tampere University Press.

Toivonen, M., Ramstedt-Sen, T. & Anttiroiko, A-V. Prosessien kehittäminen kuntien teknisellä sektorilla, KUPERA-hankkeen raportti. Tampereen Yliopisto, Johtamiskorkeakoulu. 2011. Saatavilla <http://ekstranet.kuntatekniikka.fi/toimijat/kehto/KuperaTyoPaketit/OperointiInnovaatiot/Documents/Untitled%20attachment%2000037.pdf> Viitattu 5.11.2015

Quality Training Portal. What is process capability. n.d. Viitattu 26.4.2016. Saatavilla http://www.qualitytrainingportal.com/resources/spc/spc_process_capability.htm

Riihimäen kaupungin palvelutuotannon kehittämisohjelma, Riihimäen kaupunginvaltuusto 10.6.2013 § 71

Riihimäen kaupungin rakennusjärjestys (Rakennusjärjestys), Riihimäen kaupunginvaltuusto 12.12.2011

Riihimäen kaupungin ympäristönsuojelumääräykset (Ympäristönsuojelumääräykset), Riihimäen kaupunginvaltuusto 23.4.2007, muutokset 14.11.2011

Riihimäen kaupunki, Vesihuollon kehittämissuunnitelma, Ramboll Finland Oy, 7.2.2011

Riihimäen Vesi, internetsivut. Viitattu 15.2.2016.
<http://www.riihimaenvesi.fi/toiminta/>

Räsänen, H. Tutkimus- ja kehittämishankkeiden tieteellinen viitekehys. Menetelmäopinnot –opintojakson verkkoaineisto. Hämeen ammattikorkeakoulu, Moodle. Viitattu 11.11.2015. <https://moodle.hamk.fi>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 22.10.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Trimble Locus –paikkatietojärjestelmän esittely toimittajan internetsivuilla <http://www.tekla.com/fi/tuotteet/trimble-locus>, katsottu 12.1.2015

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (VnA 209/2011, hajajätevesiasetus) 209/2011, 10.3.2011

Vilka, H. Tutki ja kehitä. 2005. 1.-2.painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vesihuoltolain tarkistamistyöryhmän loppuraportti. Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio MMM 2010:6. Helsinki 2010. Saatavilla http://mmm.fi/documents/1410837/1790797/trm2010_6.pdf/408c7ac5-ee14-426b-aeb9-e10a724e5b6e

Vesihuoltolaki (VHL) 119/2001, 9.2.2001, muutoksia seurattu 681/2014 saakka

Vesihuoltolakiopas 2002, Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 1/2002. Helsinki 2002

Vesilaki (VL) 587/2011, 27.5.2011

Virtanen, P., Wennberg, M. 2005. Prosessijohtaminen julkishallinnossa. Helsinki. Edita Prima Oy.

Vuoden 2015 hajajätevesityöryhmän raportti (pdf). 30.10.2015. Viitattu 4.11.2015. Saatavilla

<http://www.ym.fi/download/noname/%7B886A382D-93C2-48E5-A61E-6862629FE84E%7D/112925>

WernerFranzen1. 10.3.2016. Projekti on hanke, jossa kyvyttömät yrittävät saada haluttomat tekemään mahdottomia #jokkehanke #projekti #riihimäki [Twitter-päivitys] Julkaistu 10.3.2016. Viitattu 31.3.2016 <https://twitter.com/WernerFranzen1/status/707838944986210305>

Ympäristölautakunnan toimintasuunnitelma vuodelle 2016, Riihimäen kaupunki, Tekniikan ja ympäristön toimiala, Ympäristönsuojeluyksikkö, liite § 28, ympäristölautakunta 3.3.2016.

Ympäristöministeriön tiedote 4.11.2015, Hajajätevesiasetukseen haetaan lievennyksiä, työryhmältä kolme vaihtoehtoa. Saatavilla [http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Hajajatevesiasetukseen_haetaan_lievennyk\(36034\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Hajajatevesiasetukseen_haetaan_lievennyk(36034)), katsottu 4.11.2015

Ympäristöministeriön tiedote 18.12.2014, Ympäristöministeri esittää muutoksia asetukseen, [http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Ymparistoministeri_Sanni_GrahnLaasonen\(32311\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Ymparistoministeri_Sanni_GrahnLaasonen(32311)), katsottu 12.1.2015

Ympäristönsuojelulainsäädännön laillisuusvalvontaopas 2014, Ympäristöhallinnon ohjeita 9/2014 (OH 9/2014), Ympäristöministeriö, Ympäristönsuojeluosasto, 2015

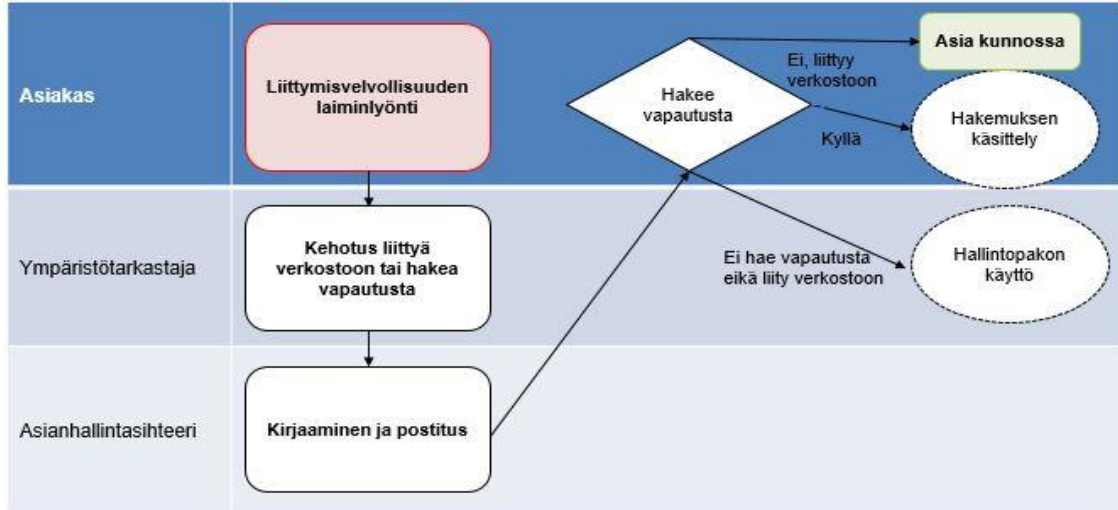
Ympäristönsuojelulaki (YSL) 527/2014, 27.6.2014

Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma 2016–2019, Riihimäen kaupunki, ympäristönsuojeluyksikkö

Ympäristövalvonnan ohje, työryhmän esitys Ympäristöministeriölle, 14.1.2015

PROSESSIKUVAUS JA VAIHEKUVAUS, KEHOTUS

Prosessin nimi: Kehotus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta(vesihuoltolain mukainen liittyminen)
Prosessin omistaja: Ympäristötarkastaja

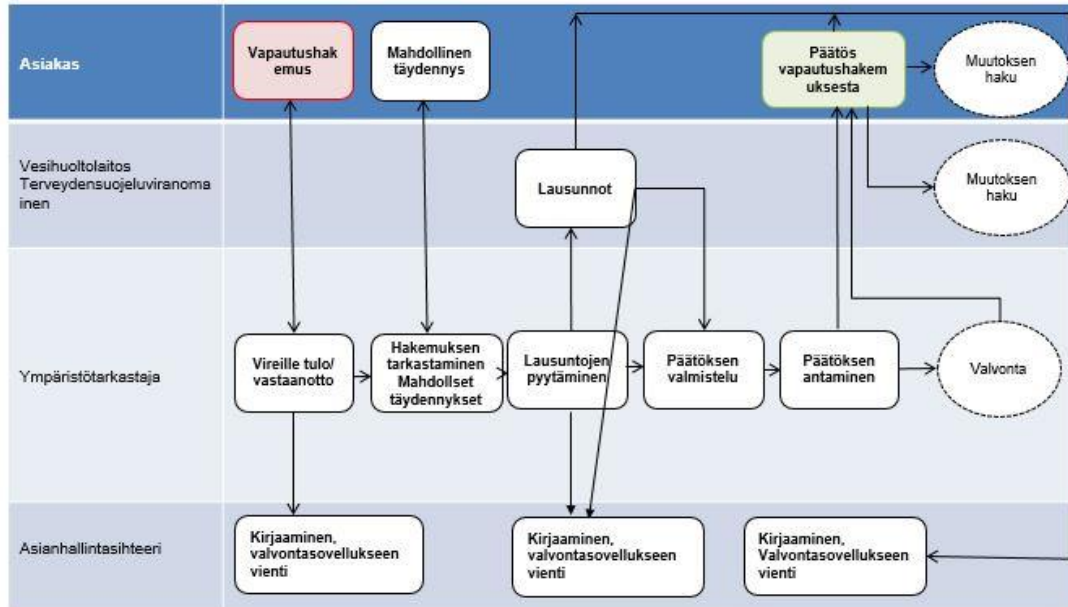

Prosessin nimi: Kehotus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta(vesihuoltolain mukainen liittyminen)
Prosessin omistaja: Ympäristötarkastaja

Työvaihe	Vastuutaho	Työvaiheen kuvaus	Dokumenfit
Liittymisvelvollisuuden laiminlyönti	Asiakas	Asiakas ei ole liittynyt vesihuoltolaitoksen verkostoihin vaikka alueella on vahvistettu vesihuoltolaitoksen toiminta-alue.	
Kehotus liittyä verkostoon tai hakea vapautusta	Ympäristötarkastaja	Asiakkaalle lähetetään kehotus liittyä vesihuoltolaitoksen verkostoihin tai hakea liittymisvelvollisuudesta vapautusta määräaikaan mennessä.	Kehotus
Kirjaaminen ja postitus	Asianhallintasihteeri	Kehotus kirjataan diaariin ja viedään valvontasovellukseen, sähköinen versio pdf-muodossa liitteeksi sekä diaariin että valvontasovellukseen. Postitetaan kehotus asiakkaalle.	
Verkostoon liittyminen	Asiakas	Asiakas liittyy verkostoon, ympäristönsuojeluviranomaiselle tieto vesihuoltolaitokselta ja/tai asiakkaalta. Asia poistuu vireiltä.	Tieto verkostoon liittymisestä
Vapautushakemus	Asiakas	Asia etenee vapautuksen hakemisen prosessiin	Vapautushakemus
Hallintopakon käyttö	Ympäristötarkastaja	Jos asiakas ei määräaikaan mennessä liity verkostoon tai hae vapautusta, asia etenee hallintopakoprosessiin.	

PROSESSI- JA VAIHEKUVAAUS, VAPAUTUSHAKEMUKSEN KÄSITTELY

Prosessin nimi: Vesihuoltolain 11 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely
 Prosessin omistaja: Ympäristönsuojeluyksikkö, ympäristötarkastaja

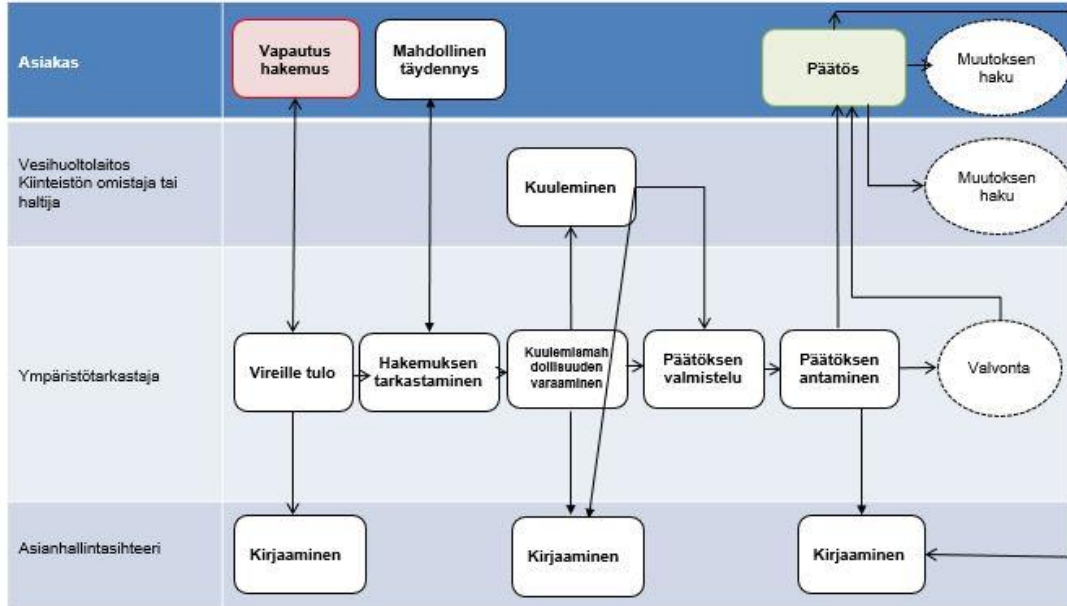
Prosessin nimi: Vesihuoltolain 11 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely
 Prosessin omistaja: Ympäristönsuojeluyksikkö, ympäristötarkastaja

Työvaihe	Vastuutaho	Työvaiheen kuvaus	Dokumentit
Vapautushakemuksen jättäminen	Asiakas Tarkastaja	Hakemus toimitetaan Riihimäen kaupungin ympäristönsuojeluyksikköön postiosoite: PL 125, 11101 Riihimäki tai sähköisesti ymparisto@riihimaki.fi Hakemus usein vireille kehotuksen jälkeen.	Kehotus Vapautushakemuslomakemalli
Vapautushakemuksen kirjaaminen	Sihteeri	Hakemuksen kirjaaminen diaariin ja merkitseminen Trimble Locus valvontasovellukseen. Myös sähköisenä pdf-muodossa.	Vapautushakemus
Hakemuksen tarkastaminen ja mahdolliset täydennykset	Tarkastaja Asiakas Sihteeri	Hakemuksen tarkastaminen ja mahdollisten täydennysten pyytäminen Mahdollisesti tarkastus kohteessa. Dokumenttien kirjaaminen diaariin ja vieni valvontasovellukseen.	Täydennyspyyntö Täydennys Tarkastuspyytäkirja
Lausuntojen pyytäminen	Tarkastaja Sihteeri	Lausunto pyydyttävä terveydensuojeluviranomaiselta. Vesihuoltolaitokselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Lausuntopyyntöjen ja lausuntojen kirjaaminen diaariin ja vieni valvontasovellukseen.	Lausuntopyyntö Lausunnot
Päätöksen valmistelu	Tarkastaja	Päätös viranhaltijapäätöksenä Viranhaltijan päätössovelluksessa. Vapautus voidaan myöntää Vesihuoltolain (119/2001) 11 §:ssä säädettyin perustein.	
Päätöksen antaminen	Tarkastaja Sihteeri	Päätös hakijalle postitse tarvittaessa todisteellisenä tiedoksiantona. Tiedoksi ympäristölautakunta, vesihuoltolaitos, terveydensuojeluviranomainen. Päätöksen kirjaaminen diaariin ja vieni valvontasovellukseen.	Viranhaltijapäätös Muutoksenhakuosoitus
Päätöksen valvonta	Tarkastaja	Annettujen määräysten valvonta. Mahdollinen tarkastus.	Tarkailutulokset/ tarkastuspyytäkirjat
Muutoksenhaku		Valitusoikeus asianosaisella, niillä joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea sekä kaupunginhallituksella ja yleistä etua valvovalla viranomaisella. Valitus aika 30 vrk. Valitus toimitetaan Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.	

PROSESSI- JA VAIHEKUVAUS, VAPAUTUS HULEVEDESTÄ

Prosessin nimi: Vesihuoltolain 17 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely (hulevesi)

Prosessin omistaja: Ympäristönsuojeluyksikkö, ympäristötarkastaja

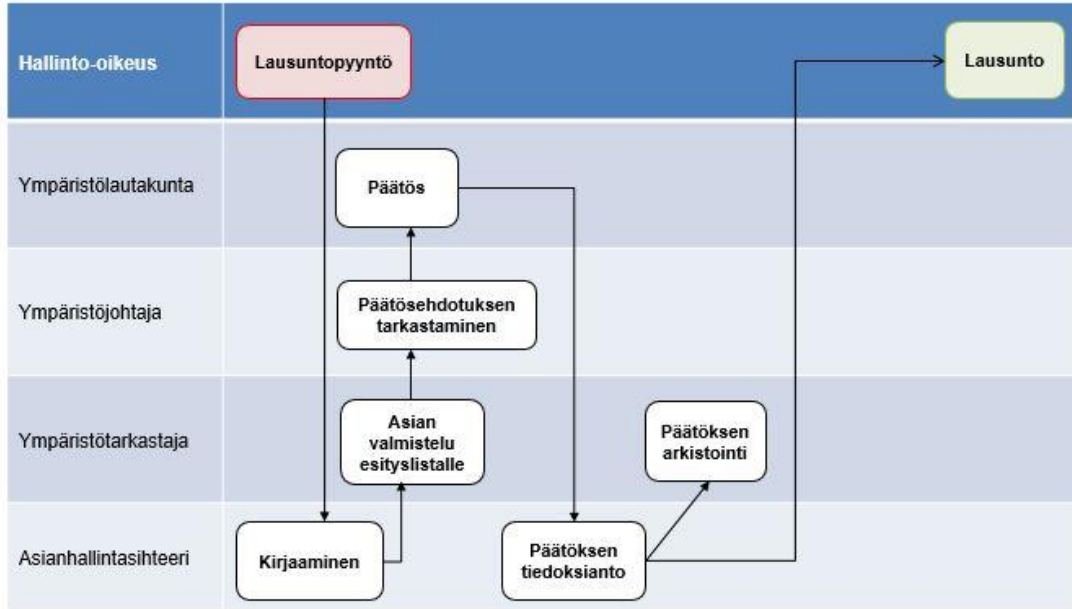
Prosessin nimi: Vesihuoltolain 17 §:n mukaisen vapautushakemuksen käsittely (hulevesi)

Prosessin omistaja: Ympäristönsuojeluyksikkö, ympäristötarkastaja

Työvaihe	Vastuutaho	Työvaiheen kuvaus	Dokumentit
Vapautushakemuksen jättäminen	Asiakas Tarkastaja	Hakemus toimitetaan Riihimäen kaupungin ympäristönsuojeluyksikköön postiosoite: PL 125, 11101 Riihimäki tai sähköisesti ymparisto@riihimaki.fi . Hakemus usein vireille kehotuksen jälkeen.	Kehotus
Vapautushakemuksen kirjaaminen	Sihteeri	Hakemuksen kirjaaminen diaariin ja merkitseminen Trimble Locus valvontasovellukseen.	Vapautushakemus
Hakemuksen tarkastaminen ja mahdolliset täydennykset	Tarkastaja Asiakas Sihteeri	Hakemuksen tarkastaminen ja tarvittavien täydennysten pyytäminen. Mahdollisesti tarkastus kohteessa. Täydennysten toimittaminen. Dokumenttien kirjaaminen diaariin ja vienti valvontasovellukseen.	Täydennyspyyntö Täydennys Tarkastuspöytäkirja
Kuulemismahdollisuuden varaaminen	Tarkastaja Sihteeri	Kiinteistön omistajalle tai haltijalle ja vesihuoltolaitokselle varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kirjaaminen diaariin ja vienti valvontasovellukseen.	Kuulemispyynnöt Kuulemiset
Päätöksen valmistelu	Tarkastaja	Päätös viranhaltijapäätöksenä Viranhaltijan päätössovelluksessa. Vapautus voidaan myöntää Vesihuoltolain (119/2001) 17c §:ssä säädetyin perustein.	
Päätöksen antaminen	Tarkastaja Sihteeri	Päätös hakijalle postitse tarvittaessa todisteellisenä tiedoksiantona. Tiedoksi ympäristöluotakunta, vesihuoltolaitos, kiinteistön omistaja/haltija. Päätöksen kirjaaminen diaariin ja vienti valvontasovellukseen.	Viranhaltijapäätös Muutoksenhakuosoitus
Päätöksen valvonta	Tarkastaja	Annettujen määräysten valvonta. Mahdollinen tarkastus.	Tarkkailutulokset/ tarkastuspöytäkirjat
Muutoksenhaku		Valitusoikeus asianosaisella, niillä joiden oikeutta tai etua saattaa koskea sekä kaupunginhallituksella ja yleistä etua valvovalla viranomaisella. Valitusaika 30 vrk. Valitus toimitetaan Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen.	

PROSESSI- JA VAIHEKuvaus, LAUSUNTO VALITUKSEN JOHDOSTA

Prosessin nimi: Lausunto valituksen johdosta (vesihuoltolain mukainen valitusasia)
Prosessin omistaja: Ympäristötarkastaja

Prosessin nimi: Lausunto valituksen johdosta (vesihuoltolain mukainen valitusasia)
Prosessin omistaja: Ympäristötarkastaja

Työvaihe	Vastuutaho	Työvaiheen kuvaus	Dokumentit
Lausuntopyyntö	Asiakas	Hallinto-oikeudelta saapuu lausuntopyyntö.	Lausuntopyyntö
Kirjaaminen	Asianhallintasihteeri	Kirjaa lausuntopyynnön diaariin ja tallentaa sen valvontasovellukseen, myös sähköisenä liitteenä (pdf)	
Asian valmistelu esityslistalle	Ympäristötarkastaja	Valmistele lausunnon Kuntatoimisto-ohjelma työpöytäsovelluksella. Lähettää sen ympäristöjohtajan työpöytäsovellukselle.	
Päätösehdotuksen tarkastaminen	Ympäristöjohtaja	Tarkastaa valmistellun lausunnon ja muokkaa/pyytää tarkastajaa muokkaamaan tai hyväksyy ja siirtää asian esityslistalle. Esittelee asian ympäristölautakunnan kokouksessa.	Päätösehdotus
Päätös	Ympäristölautakunta	Hyväksyy päätösehdotuksen tai tekee oman päätösehdotuksensa lautakunnan kokouksessa.	Päätös
Päätöksen tiedoksianto	Asianhallintasihteeri	Toimittaa lausunnon hallinto-oikeudelle sähköpostitse hallinto-oikeuden ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen	
Arkistointi	Ympäristötarkastaja	Arkistoi paperisen lausunnon asiaa koskevaan mappiin	
Lausunto	Asiakas	Vastaa lausunnon	